

Paralleloppdrag Dokken

Utviklingsprogram for Dokken, Bergen kommune 2020

**Oppsummerende rapport og
vurderingsgruppens anbefalinger**

Innhold

Gratulerer Bergen!	3
Parallelloppdraget og veien videre	6
Bakgrunn	7
Transformasjonsområdet	7
Prosess og medvirkning	8
Om parallelloppdraget	9
Vurderinger og anbefalinger	13
Utdyping av vurderingsgruppens anbefalinger	35
Bærekraftig byliv - Livets by!	36
Vis klimaomstilling i praksis!	38
Bygg lokalsamfunn!	39
Bygg den mangfoldige Boligbyen!	40
Bruk vann og regn!	41
Bygg Havbyen!	42
Sats på innovasjon og nyskaping!	43
Bruk eierrollens muligheter!	45
Tilbakemeldinger fra teamene	46
Oppsummering av leveransene	47
Advansia/VILL m.fl.	47
Asplan Viak/MAD m. fl.	52
Tredje Natur m.fl.	55

Gratulerer, Bergen!

Vi gratulerer Bergen med spennende og inspirerende ideer og fremtidsvisjoner for Dokken!

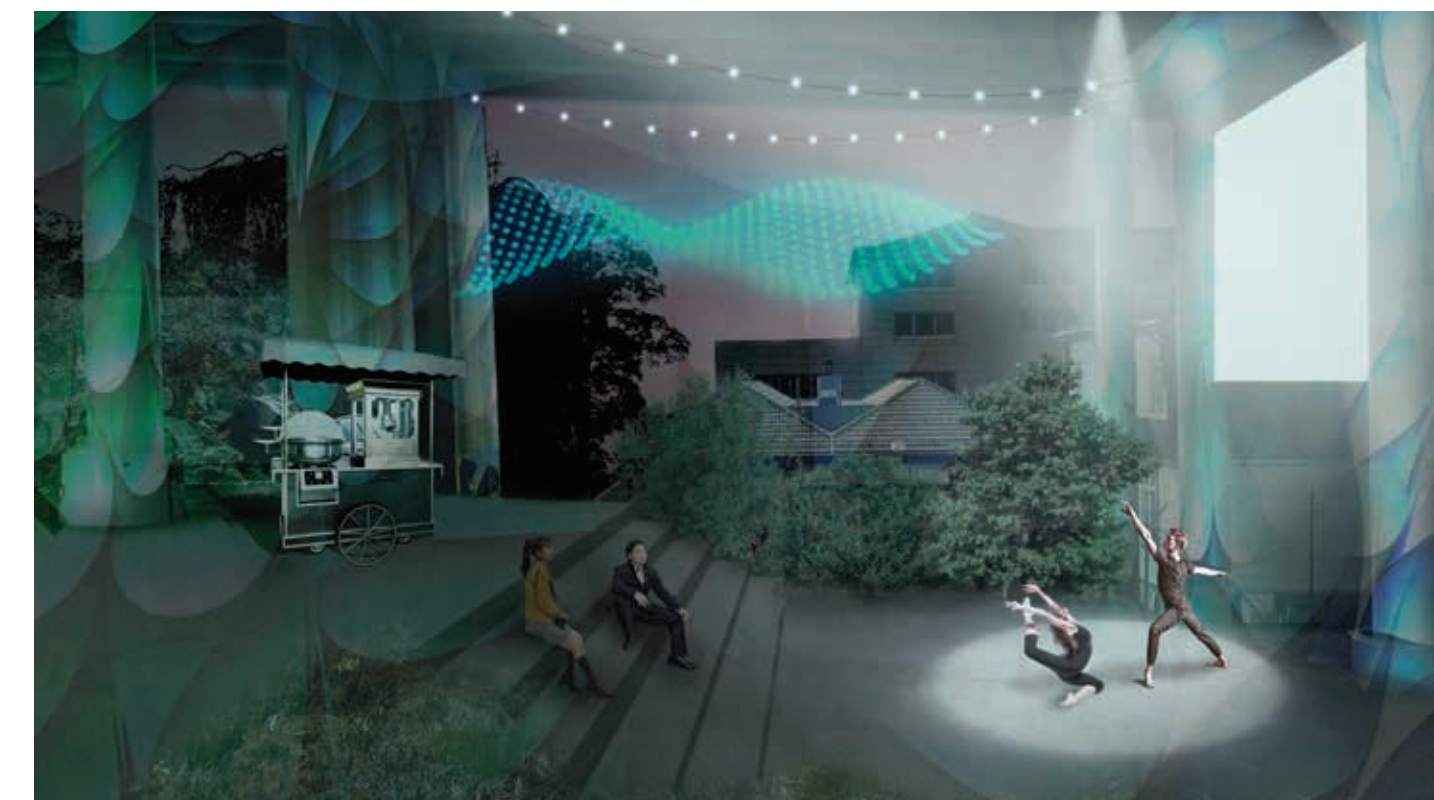
Parallelloppdrag ble utlyst i tidlig fase for å gi kommunen og byen et diskusjonsgrunnlag på et strategisk nivå, og få perspektiver på utfordringsbildet og mulighetsrommet. De tre teamene har vist at Dokken åpner for muligheten til å tenke stort, og sette høye mål for fremtidens byer. Løsningsforslagene er gjennomtenkte, innholdsrike, og gir et godt, konstruktivt grunnlag for videre dialog og debatt.

Målet med parallelloppdraget var å styrke visjonsbyggingen, og få innspill til strategiske mål for utviklingen av Dokken. Vårt fokus har lagt på ambisjoner og fremtidsbilder, konsept og strategiske grep. Vi har ønsket å fremheve kvaliteter og grep i leveransene som kommunen og andre aktører bør ta med seg i det videre utviklingsarbeidet.

Oppgavene i utlysningen var omfattende og komplekse. Som del av vurderingsgruppens oppgave ved midtveisseminaret, diskuterte vi hva de ulike teamene skulle konsentrere innsatsen på frem til endelig leveranse. Vi ønsket å se et høyt ambisjonsnivå for utviklingen av Dokken. Alle teamene ble derfor bedt om å tydeliggjøre og **rendyrke sitt konsept og sin visjon**. Vi ba teamene **synliggjøre tidslinjen** og tenke utfra back-casting og scenarier, altså å sette høye mål og ambisjoner og foreslå prosess og verktøy til hvordan det kan oppnås.

Vi ønsket innspill til **hvordan hårete mål kan realiseres ut fra tid, areal og prosess**. Vi ville se leveranser på et strategisk og prinsipielt nivå, med fremtidsbilder og løsningsforslag som tydeliggjør muligheter og begrensninger. Teamene har utfra tilbakemeldingene i midtveisseminaret jobbet frem ulike strategiske og strukturelle grep i sine besvarelser. Dette har etter vår vurdering bidratt til et rikt og interessant resultat av prosessen.

Vurderingsgruppens medlemmer er imponert over det omfattende materialet teamene har levert. Vi anbefaler kommunen å videreutvikle enkelte av ideene sammen med teamene.

Vurderingsgruppen

Laura Ve

Programleder, Utviklingsprogram for Dokken
Byrådsavdeling for klima, miljø og byutvikling

Håvard Haarstad

Professor i samfunnsgeografi, leder CET
Universitetet i Bergen

Mette Svanes

Direktør
Plan- og bygningsetaten, Bergen kommune

Håkon Rasmussen

Fylkesdirektør mobilitet og kollektivtransport
Vestland Fylkeskommune

Einar K Holte

Daglig leder
Natural State AS

Tor Instanes

Administrerende direktør
GC Rieber eigedom AS, Marineholmen forskningspark AS

Tina K M Sinclair

Seniorrådgiver
Vestland Fylkeskommune

Maria Molden

Byarkitekt
Bergen kommune

Sekretariat

Marie Mildestveit

Prosjektmedarbeider, Utviklingsprogram for Dokken
Byrådsavdeling for klima, miljø og byutvikling

Stina Pettersson

Prosjektleder, Utviklingsprogram for Dokken
Byrådsavdeling for klima, miljø og byutvikling

Knut Andreas Knutsen

Prosjektleder, Utviklingsprogram for Dokken
Plan- og bygningsetaten

Laila Sandvik

Prosjektleder, Utviklingsprogram for Dokken
Etat for bygg og eiendom

Vurderingsgruppens anbefalinger

Vurderingsgruppen gir følgende anbefalinger for transformasjon og utvikling fra godshavn til ny bydel på Dokken:

Utdyping av anbefalinger og vurdering av leveransene kan du lese fra side 35.

Livets by!

Dokken er et forbilde for bærekraftig byliv

Dokken utvikles utfra mål og strategier som er tilpasset Vestlandet, Bergen og Dokken, samtidig som de setter standarden for byutvikling i møte med aktuelle globale utfordringer. Verden står foran store kriser, med et privilegert fortrinn tar vi ansvar å finne løsninger med overførbar betydning, i et globalt perspektiv.

Vis klimaomstilling i praksis!

Dokken leverer på klimamålene og er tilpasset et klima i endring

Klimamålene innebærer å prioritere konkrete veivalg og tiltak. Det trengs tydelige målsettinger som kan styres etter og etterprøves. Nullutslippsbyen må konkretiseres og gjøres målbar, først da kan man skille mellom tiltak som sminker og tiltak som monner.

Bygg lokalsamfunn!

Vi bygger samfunn gjennom eierskap og engasjement

Inkluderende arenaer er viktige for den demokratiske og skapende byen, og teamene tydeliggjør for oss at lange utviklingsløp medfører større behov for å inspirere til deltakelse og eierskap. Mangfoldet av meninger, perspektiver og engasjement må synliggjøres.

Bygg Havbyen!

Bergen for Havbyen og Dokken for Bergen

Havbyen som konsept handler om globale, nasjonale og lokale identiteter og attraktiviteter. Havbyen Bergen representerer drivkraften i prosjektets tidlige fase. Institusjoner, virksomheter, byform og arkitektur må bidra til å synliggjøre Havbyen. Slik kan man skape opplevelser som øker samfunnets relasjon til livet i havet, og betydningen det har for en bærekraftig fremtid.

Bygg den mangfoldige Boligbyen!

Dokken utvikles til en bydel for alle

Dokken gir Bergen kommune en mulighet til å ta regi i utviklingen, og vise hvordan boliger og boligområder kan bygges og utvikles til å være attraktive å bo og leve i for barn, barnefamilier, unge, voksne og eldre. Som pådriver for å utvikle nye boligmodeller, kan Bergen kommune styrke både livskvalitet og sosial bærekraft.

Bruk vann og regn!

Bydelens identitet bygger på sjø og vann

- og gir byen nye kvaliteter

Fremtiden er våtere og villere. Dette kan gi bydelen en spennende landskapsarkitektur, hvor byrom, gater og plasser gjenspeiler årstider, sesonger og klima.

Sats på innovasjon og nyskaping!

Prosesser og samarbeid for bærekraftig verdiskaping

Suksesshistorien om Dokken som byutviklingsprosjekt, hvor vi flyttet grenser og fant løsninger som utgjorde en reell forskjell, vil avhenge riktige prosesser, kompetanse og samarbeid til riktig tid. Kommunen og byens aktører har her en mulighet til å være pådriver for kunnskapsutvikling fra vårt privilegerte ståsted.

Bruk eierrollen som verktøy!

Benytt eier- og utviklerrollen til å oppnå ønsket

by- og samfunnsutvikling

Kommunens rolle som eier og samfunnsutvikler kan brukes som verktøy til bærekraftig samfunnsutvikling. Læringsverdi som kan overføres til andre deler av kommunens ansvarsområder, og som kan inspirere private aktører, bør prioriteres. Kommunen som eier må være pådriver for å skape et forbildeprosjekt som kan engasjere samfunnet til endring og omstilling.

Parallelloppdraget og veien videre

Vår ambisjon med parallelloppdragene er å starte en modningsprosess i tidlig fase av utviklingsarbeidet på Dokken. Her ønsket vi innspill, ideer og friske tanker til hvordan vi kan utvikle en ny og bærekraftig bydel, som utvider og forbedrer Bergen sentrum.

Vi stilte spørsmål om identiteten til den nye bydelen, hvordan vi skal sikre økonomisk, miljømessig og sosial bærekraft, og hvordan kan vi skape en levende og interessant bydel for alle. Vi ønsket å inspirere oss selv til å tenke kollektivt rundt våre egne fag- og ansvarsområder, sammen med byens fagmiljøer og engasjerte aktører.

Etter en intens vår og høst ser vi at denne prosessen har hjulpet oss med å modne våre tanker raskere. Teamenes leveranser har virkelig bidratt til å løfte diskusjonene sammen med byens engasjerte innbyggere og aktører, samt et bredt utvalg av våre kolleger. Prosessen og arbeidet som teamene har lagt ned, danner et solid grunnlag for å drøfte fremtidige dilemmaer, avhengigheter og muligheter. Leveransene er svært innholdsrike og mangfoldige, og adresserer viktige sider ved den videre utviklingen. De trekker inn gode ideer, strategiforslag og konkrete tiltak som kan bidra til at Dokken blir det foregangsprosjektet vi ønsker. Eller skal vi kanskje si foregangsprosjektene i flertall? Dokken er nemlig ikke et enkelt prosjekt, men kommer til å bestå

av flere små og store prosjekter, der mange vil være viktige bidragsytere for at vi skal nå målsetningene.

Utviklingen på Dokken vil ta mange år. Vi kan nesten ikke få sagt dette tydelig nok. Fordelen er likevel at en langsiktig tidsramme gir oss muligheter til mye læring underveis. Derfor må vi jobbe systematisk og målrettet med å hente ut læringsverdi som kan anvendes videre på Dokken, og i øvrige deler av byen. Slik kan vi som kommunal grunneier gripe sjansen til å eksperimentere, lære og overføre kunnskap til andre områder.

Teamene har gitt oss verdifulle innspill og perspektiver på vår rolle som samfunnsutvikler, og våre muligheter som grunneier. I første omgang skal vi bruke læringen fra denne prosessen, og innholdet i teamenes leveranser, til å jobbe ut forslag til Overordnet strategi, Arealstrategi og beslutningsgrunnlag for etablering av utviklingsselskap for de kommunale eiendommene i området.

Vi takker for den imponerende innsatsen som er lagt ned, og tar med oss innsikt og innspill videre i utviklingsarbeidet på Dokken.

Anne Iren Fagerbakke,
Programleder, Utviklingsprogram for Dokken
Kommunaldirektør, Byrådsavdeling for klima, miljø og byutvikling

Bakgrunn

Dokken og Jekteviken er i dag et stort havneområde preget av gods- og passasjertrafikk. Godshavnen skal flyttes ut av Bergen sentrum, og det vil da bli frigjort ca. 250 dekar areal sentralt i byen. Bergen kommune eier mesteparten av arealene. Dette gir en unik mulighet til å diskutere hvordan området skal formes, og bidra til byutviklingen i Bergen.

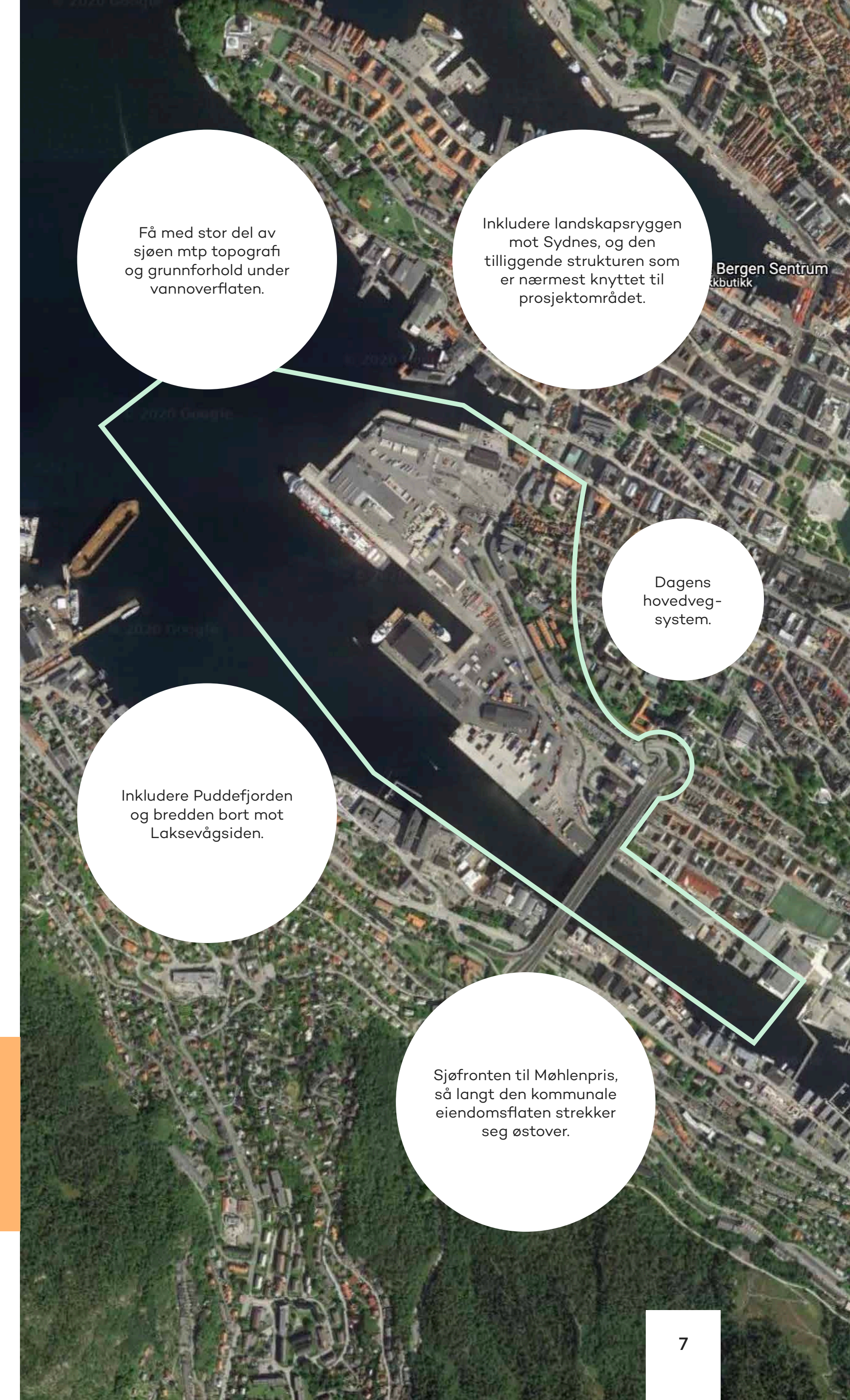
Den 19. juni 2019 vedtok bystyret i Bergen å starte opp offentlig plan- og programarbeid for å transformere Dokken og Jekteviken fra godshavn til byformål. Bystyrevedtaket vektlegger at området har potensiale for å bli en attraktiv bydel med en blanding av bolig, næring, kultur og rekreasjon med god allmenn tilgang til sjøen. Det vektlegges også at en samlokalisering av Havforskningsinstituttet og Fiskeridirektoratet vil representere store muligheter for nasjonale og regionale HAVBY-funksjoner.

Utviklingsarbeidet er organisert etter en programmodell, for å oppnå intern og ekstern samhandling, koordinering og framdrift. Utviklingsprogrammet består så langt av tre prosjekter:

- Et prosjekt som utarbeider overordnet utviklingsstrategi Dokken.
- Et prosjekt som utreder og forbereder etablering av et utviklingsselskap for de kommunale eiendommene på Dokken.
- Et prosjekt som utarbeider offentlig plan for området.

Forslag til overordnet strategi for utviklingen av Dokken skal etter planen være klar for høring ved årsskiftet 2020/2021.

TRANSFORMASJONSOMRÅDET
Illustrasjon av områdeavgrensning for arealstrategi som er under utarbeidelse.

Prosess og medvirkning

Vi ønsker å invitere innbyggere og interessenter til aktiv deltagelse under utviklingsarbeidet av Dokken som en integrert del av Bergen sentrum.

Derfor har det under parallelloppdraget blitt lagt opp til en mest mulig åpen prosess, med mulighet for innbyggere og interessenter til å delta aktivt ved et oppstartsseminar, midtveisseminar og sluttseminar med påfølgende utstilling av leveransene.

Parallelloppdraget gir mange ulike ideer og forslag til framtidens byutvikling, og danner et solid grunnlag for diskusjon og medvirkning om framtidige veivalg i byutviklingen. Et mål med arbeidet er å peke på muligheter og interessekonflikter.

I utarbeidelsen av Utlysningensprogrammet til parallelloppdrag brukte vi ByLab for å modne tankene, og kartlegge aktuelle spørsmål som inkluderes i utlysningen. I en intern ByLab, 2. desember 2019, jobbet vi tverrfaglig innen kommunens fag- og ansvarsområder. Her drøftet vi:

- Metoder for å mestre ambisiøs, kollektiv tankegang som organisasjon, i samarbeid med aktørene rundt oss.
- Hvilke forventninger vi burde ha til parallelloppdragene.
- Hvilke temaer/områder vi burde etterspørre innspill på.
- Hvilke rammer og avgrensninger burde settes for utlysningen.

9. desember 2019, inviterte vi til åpen ByLab om Dokken. Tema for møtet var den overordnede strategien, og den kommende utlysningen av parallelloppdrag.

Pandemisituasjonen (Covid-19) har påvirket gjennomføring av parallelloppdraget. Oppstartsseminaret ble utsatt, og på grunn av smittevernhensyn har det ikke vært mulig å gjennomføre planlagte fysiske møter, eksempelvis ByLab for innbyggere og interessenter.

Ettersom parallelloppdrag ikke er en konkurranseform, til sammenligning med eksempelvis plan-, arkitektur- eller designkonkurranser, hadde vi planer om å jobbe med tematiske utfordringer på tvers av teamene. Dette ble krevende å få til, da vi ikke klarte å samle alle teamene fysisk til seminarer i Bergen grunnet reiserestriksjoner knyttet til Covid-19 utbruddet.

ByLab Bergen skal være en nøytral arena for dialog, samarbeid og samskaping knyttet til byutviklingen i Bergen. Målet er økt engasjement og eierskap til prosessene i by- og stedsutviklingen.

ByLab skal være en arena på tvers av fag, aktører, ansvar og interesser i byutviklingen. Det er et av flere virkemidler for å styrke samarbeidet om byutviklingen på tvers og skape en god by sammen.

For å finne løsninger som bidrar nok til bærekraftmålene, og til å skape den attraktive og aktive byen, trenger vi en arena der vi utfordres til å tenke utradisjonelt, hvor vi i større grad trekker veksler på kompetansemiljøer, flere og ulike perspektiver.

(bergen.kommune.no/ByLab)

Om parallelloppdraget

I januar 2020, lyse vi ut åpen anbudskonkurranse der vi inviterte tverrfaglige konsulentteam til å delta i parallelle oppdrag. De tre teamene **Advansia/VILL m.fl., Asplan Viak MAD m.fl. og Tredje Natur m.fl.** ble valgt ut blant 22 tilbydere.

Hensikten med parallelloppdraget er å få innspill tidlig i transformasjonsprosessen. Leveransene brukes som kilde til inspirasjon, ideer og innspill til hvordan kommunen kan bruke sin eierrolle strategisk, og sikre at Dokken blir en aktiv og attraktiv bydel for alle.

Planlegging, gjennomføring og utvikling av Dokken kan ta opptil flere tiår. Vi opererer med en tidslinje som strekker seg til 2050. For å kunne prioritere og koordinere parallelle prosjekter og aktiviteter over så lang tid, trenger vi et felles mål, og et fremtidsbilde som konkretiserer hva vi ønsker å få til. Overordnet strategi skal derfor stake ut kursen, og sette rammer og føringer for utviklingsarbeidet. Sammen med innspill fra innbyggere, interessenter og etater i kommunen, vil parallelloppdragene danne grunnlaget for denne strategien.

Underveis i parallelloppdraget: Åpne seminar, arbeidsmøter og tilbakemeldinger til teamene

Oppstartsseminar

Oppstartsseminaret ble gjennomført som direktesending 7. mai 2020. Her presenterte teamene seg selv, og sine synspunkter på oppgaven. Videre fulgte presentasjoner med innspill fra en rekke representanter fra kommunens organisasjon, og fra viktige eksterne aktører som Bergen Havn, Akvariet, Havforskningsinstituttet og Fiskeridirektoratet.

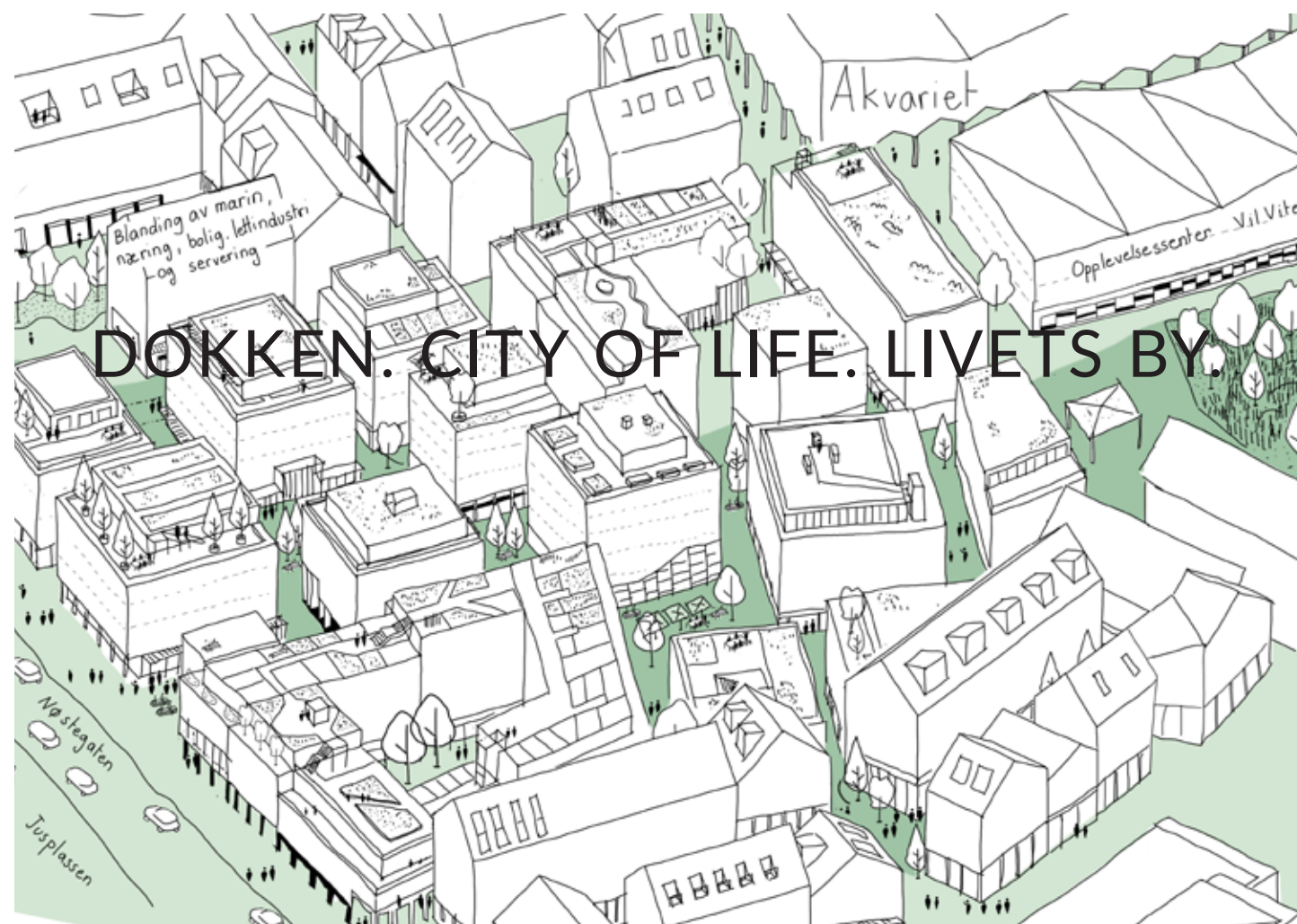
Midtveisseminar

Midtveisseminaret ble gjennomført over tre dager 22.-24. juni 2020, og markerte slutten på første arbeidsfase for teamene. Det ble gjennomført direktesending der teamene presenterte sitt foreløpige arbeid, etterfulgt av workshop med innbyggere og engasjerte aktører. Videre ble det gjennomført møter med teamene. Vurderingsgruppen ga teamene tilbakemelding på foreløpig arbeid, og foreslo ulike temaer for videre fordypning.

Sluttseminar og utstilling

Sluttseminaret ble gjennomført som direktesending den 3. september 2020. Her presenterte teamene sine leveranser. Seminaret ble avsluttet med åpning av en utendørs utstilling av leveransene på Marineholmen. Høsten 2020 settes utstillingen opp flere steder i byen, for å nå et bredt publikum og skape oppmerksomhet rundt utviklingsarbeidet på Dokken.

Underveis i seminarene ble det satt av tid til å stille spørsmål og gi innspill til teamene og deres forslag. Under midtveisseminaret var det også gruppearbeid med formål om å gi innspill til forslagene.

Teamene

Advansia/VILL m.fl.

Teamet består av ÅF Advansia, VILL, Fragment AS, Wilder AS, Demos Norge AS, Bouvet Norge AS og NORCE.

Asplan Viak/MAD m. fl.

Teamet består av Asplan Viak, MAD, Casagrande Laboratory og Probiz.

Tredje Natur m.fl.

Teamet består av Tredje Natur, Entasis, Moe og Matter.

LES MER OM OPPGAVENE OG TEAMENES LEVERANSER

På side 11 finner du oversikt over oppgavene i Utlysingsprogrammet. Fra side 18 kan du lese en kort oppsummering av teamenes leveranser.

For å få et godt, helhetlig inntrykk av arbeidene, anbefaler vi å se opptak av [sluttseminaret](#).

VI ANBEFALER OGSÅ LESE TEAMENES RAPPORTER:

[Lenke til rapport Team Advansia/Vill m.fl](#)

[Lenke til rapport Team Tredje Natur m.fl.](#)

[Lenke til rapport Team Asplan Viak/MAD m.fl.](#)

Oppgaven

Å forme Dokken til en ny og viktig bydel i Bergen sentrum vil ta flere tiår. Vi ønsket derfor innspill på hva som kan og bør være fremtidig byutviklingspolitikk for området.

Teamene ble bedt om å gi innspill til en robust og fleksibel utviklingsstrategi som:

- staker ut riktig kurs for arbeidet som nå er i gang
- er tidløs nok til å beholde sin relevans i 2050, når utbyggingen på Dokken er nærmere ferdigstillelse
- inneholder forslag til prinsipper, konsepter, løsninger og argumenter som besvarer de utfordringer og forventninger skissert i utlysningens programmet

Forventninger til teamenes leveranser:

- **Utfordringsbildet** – hva er de viktigste utfordringene som Dokken kan gi gode løsninger på?
- **Mulighetsrommet** – hva er de viktigste mulighetene vi ikke bør gå glipp av på Dokken?
- **Fremtidsbilder for Dokken** – hvordan ser muligheter og løsninger ut på Dokken underveis - og i 2050?
- **Innspill til fremtidens byutviklingspolitikk** – basert på miljømessig-, økonomisk- og sosial bærekraft
- **Strategiske mål/effektmål** – konkrete innspill til overordnet strategi basert på relevant kunnskap
- Metoder og/eller indikatorer som kan benyttes til å etterprøve resultatene
- Innspill og ideer til områder og temaer som bør følges opp/studeres nærmere
- Innspill til tiltak som bør prioriteres på kort, mellomlang og lang sikt
- Innspill til tiltak som kan fylle området med innhold og liv, med særlig vekt på utviklingsfasen

Oppgavene til parallelloppdraget oppsummert

1. Overordnet

Vi ønsker å se forslag som synliggjør interessekonflikter, og forsøker å håndtere både økonomisk-, sosial- og miljømessig bærekraft. Vi ønsker også å se forslag til metoder, indikatorer eller andre måter som kan verifisere at det leveres på målsettingene etter hvert som delområder utvikles, og bydelen tar form. Forslag til metodikk må begrunnes. Styrker og svakheter må beskrives.

2. Flerbruk og sambruk

Vi ber om innspill til prinsipper og konsepter til systemer, bystruktur, byform, arkitektoniske grep og tiltak som støtter opp om aktivitet, flerfunksjon og fleksibilitet i områdeutviklingen. Vi trenger innspill til nytenkende funksjonsblanding – moderat og radikal blanding av nytt og eksisterende, og kobling av ulike programmer og bruk. Utfordringer og kvaliteter i forslagene skal beskrives. Hvilke muligheter og begrensninger ligger i denne tematikken?

3. Boligbyen på Dokken

I parallelloppdragene ber vi om at teamene viser hvordan den reelt bærekraftige boligbyen kan se ut på Dokken. Vi ønsker innspill til prinsipper, konsepter og strategier for hvordan Dokken kan utvikles som et foregangseksempel på den bærekraftige, mangfoldige boligbyen, med fokus på god livskvalitet for innbyggerne.

4. Eiendom som strategisk verktøy

Det er ønskelig at parallelloppdraget gir oss innspill på utbyggings- og verdipotensialet for området, og gir overordnede strategier for hvordan Dokken kan utvikles over tid. Det er også ønskelig at parallelloppdragene viser forslag til realistiske og gjennomførbare utbyggingsetapper, som er fleksible i forhold til de forutsetninger som ligger til grunn for utviklingen av Dokken.

5. Blågrønne kvaliteter

Vi ønsker at teamene ser på hva som kan være gode grep, prinsipper og konsepter for å sikre blågrønn infrastruktur for nødvendige økosystemtjenester, naturmangfold og herlighetsverdier i den nye bydelen.

6. Identitet, medvirkning, samskaping og midlertidig byliv

Vi ønsker innspill til strategier og verktøy for å bygge identitet, skape midlertidig byliv, engasjement, eierskap, samskaping og medbestemmelse. Vi ønsker også innspill på hvordan vi kan inspirere til kreativitet, skaperglede og deltakelse fra innbyggere og andre aktører på Dokken.

7. Havnebyen på Dokken

Vi ønsker å få innspill til hvordan det kan legges til rette for fortsatt havneaktivitet samtidig som andre kvaliteter i området blir ivaretatt.

8. Havbyen på Dokken

Vi ønsker i parallelloppdragene å se hvordan identiteten til HAVBYEN kan styrkes. Vi ønsker også innspill til hvordan alternative lokaliseringer av HI, Fdir og Akvariet gir muligheter, konsekvenser og potensielle synergier for bysamfunnet på Dokken, og hvordan disse store programmene kan integreres i byveven.

9. Ekspansjon i sjø

Vi ønsker at teamene skal vurdere fordeler og ulemper ved ekspansjon i sjø, hvilke områder som er aktuelle, og hvilke områder som frarådes av hensyn til eksempelvis bystruktur, landskap og andre relevante faktorer.

10. Infrastruktur og flyt

Vi ønsker at teamene skal se på prinsipielle løsninger og konsepter for:

- Dokkens fremtidige mobilitet og kobling til influensområdene
- infrastrukturløsninger som kan bidra til at Dokken blir en energipositiv bydel
- sirkulære ressursystemer på Dokken

Vurderinger og anbefalinger

Generelle betraktninger om teamenes leveranser

Alle teamene har vektlagt **bærekraftsprinsipper** og gitt innspill til ivaretagelse av sosial, økonomisk og miljømessig bærekraft. Forslagene utfordrer **kommunens rolle** i videre utvikling og tilrettelegging, særlig hva gjelder ivaretagelse av bærekraft og mangfold. Teamene gir en rekke gode innspill på organisering, strategier og fasedelt utvikling. Alle tre leveranser ivaretar området helhet godt, og prioriterer den naturlige, den menneskelige og den samfunnsmessige sfæren som et urbant miljø består av.

Vektlegging av bærekraftsmål og målbarhet

Alle teamene bruker et utvidet bærekraftsbegrep bestående av sosial, økologisk og økonomisk bærekraft. Når det gjelder konkrete grep er forslagene samstemte; reduksjon av biltrafikk, kompakt byutvikling med funksjonsblanding og offentlig rom, innslag av natur og delt mobilitet. Selv om prioriteringene og tiltakene er relativt samstemte, viser teamene ulike måter å iverksette dem på. Forslagene som her løftes frem, bør benyttes som inspirasjon i den videre prosessen.

Teamene foreslår ulike metoder for oppfølging av bærekraft. Dette er et felt i utvikling, og metodene bør vurderes i lys av dette. Vi savner her en identifisering av de store interessekonfliktene, ettersom disse er viktige å belyse og bevisst jobbe med videre i arbeidet. Utvalgte indikatorsett bør synliggjøre bærekraft på

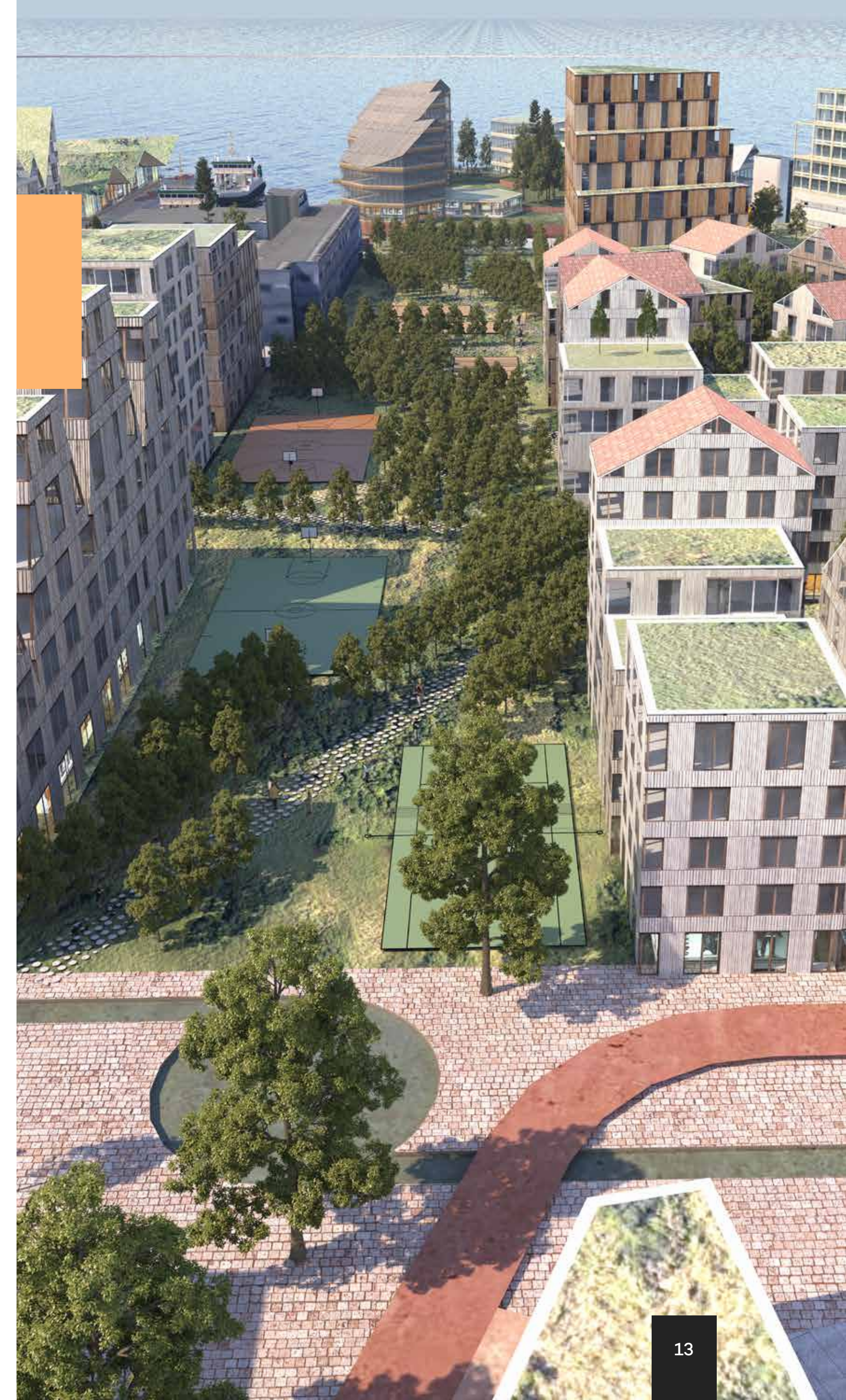
en ekte og naturlig måte, fremfor å bidra til en sjekklister som fremstår som kunstig.

All byutvikling og gjennomføring må forholde seg til økonomiske rammer, eksempelvis opprydding av forurensning, tomteopparbeidelse, utfylling i sjø og infrastrukturinvesteringer (tekniske og sosiale). Alle forslagene viser her godt bearbejdede strukturer. Forslagene skisserer hierarki og nettverk av varierte byrom med stort potensiale for styrking av artsmangfold, programmer, byliv og opplevelser. Kostnader til realisering og løpende drift av slike rikholdige offentlige rom, med den karakter og kvalitet som ligger i forslagene, må adresseres og vektlegges i fremtidig dialog rundt bærekraft. Slik kan man tidlig justere ambisjoner for å sikre gjennomføring.

Klimavennlig byliv

Bergen kommune har ambisiøse målsetninger for Dokken, og for byen generelt. Bergen har vedtatt målsetning om å bli «fossilfri innen 2030», og en 1,5 graders by i 2050. Det er ikke entydig hva dette innebærer, men det må tolkes som at Bergen må planlegges i tråd med Paris-avtalens forpliktelser. Videre omtales Dokken som en nullutslippsbydel. Dokken skal trolig utvikles i hele perioden frem mot 2050. Derfor må utviklingsarbeidet tåle å sees i lys av Paris-avtalen.

Slike mål stiller høye krav til energi/klimagassforbruk i/til bygg, og transport/mobilitet. Materialer til nye bygninger, veier og annen infrastruktur vil bli en kilde til store indirekte utslipp fra Dokken. Dette kan kun rettferdiggjøres om bydelen kan dreie energibruk og transport i en bærekraftig retning, på lang sikt. Det innebærer ikke bare bruk av bærekraftige materialer, men også at man tilrettelegger for blant annet kortere avstander og økt bruk kollektivtransport for dem som bor i bydelen.

Havbyen Bergen er etablert som et kompetansemiljø for bærekraftig utnyttelse av havressurser. Samarbeid er nøkkelen til å realisere bærekraftig verdiskaping. Det handler om merverdi gjennom kunnskapsdeling, utvikling og samarbeid.

(havbyenbergen.no)

Vi anbefaler at kommunen setter en tydelig klimaambisjon - også for de tidligste byggene på Dokken. De første byggene på Dokken skal prosjekteres om 2-3 år, og stå ferdig om 5-7 år. Målet bør da være at selve oppføringen av byggene (med tanke på materialvalg, byggeplass, og kompensasjon i form av klimakvoter) er klimanøytrale. Flere utbyggere jobber med denne ambisjonen for bygg som prosjekteres nå i 2020 (f.eks GCRE og Entra). Ambisjonene i 2022/23 bør ligge på dette nivået.

Mobilitet og tilgjengelighet

Foreslått utbyggingspotensiale på Dokken er angitt fra ca. 450 000 til 640 000 m². Alle teamene foreslår boligutbygging i kombinasjon med ulike typer næring, herunder Fiskeridirektoratet, Havforskningen og Akvariet. Teamene viser estimer på inntil 3000 boliger, og inntil 7000 arbeidsplasser. Det kan gi over 20 000 reiser/turer hver dag. I tillegg kommer antall besøkende til aktører som for eksempel Akvariet. Her anslår eksterne rådgivere mellom 850.000-1.000.000 besøkende per år, og antakelig noe høyere besøkstall de første årene.

Dokken ligger i Bergen sentrum, men har i dag dårlig kollektivtilgjengelighet. Koblingene til sentrum og omliggende områder er heller ikke gode. Om Dokken skal bli en godt integrert del av byen, er det avgjørende å sikre god tilgjengelighet. Erfaringen fra større utbygginger i andre land er entydig på at et overordnet transportsystem må være på plass tidlig i utviklingsfasen. Det sikrer effektiv arealbruk, og forhindrer doble systemer.

De fysiske, myke forbindelsene blir viktige. Her kan for eksempel sentraliseringsanalyser (som vist i Asplan Viak/MAD sitt forslag), og space syntax være gode verktøy. Å sikre enkle reiseruter via kollektivnettet blir videre en avgjørende faktor. Arbeidsplasser

på Dokken må være lett tilgjengelige fra alle øvrige bydeler og omliggende områder.

Bolig

Alle teamene har brakt inn kompetanse med erfaring fra boligsektoren. De viser et mangfold av modeller, tiltak og satsinger som bør være relevante før, under og etter utviklingen av Dokken. Vurderingsgruppen vil særlig trekke frem forslagene om boligutstilling, tomtestrategier for ikke-kommersielle aktører, selvbygging og boligsosial eksperimentering. Dette er spennende ideer som fortjener å bringes videre i prosessen.

Havbyen

Teamene har levert konkrete innspill på realisering av Havbyen Bergen. Her skulle man foreslå lokalisering av Havforskningsinstituttet, Fiskeridirektoratet og Akvariet, og tilrettelegge for at disse kan ferdigstilles tidlig i byggeperioden. De tre forslagene er noe ulike, og vurderingsgruppen ser enkelte fordeler og ulemper ved alle.

Teamene har foreslått noe ulike tomter for disse pionerene. Ulike faktorer kan likevel påvirke prosjektenes mulighet til å ta en tidlig pionerrolle. Kvaliteter og synergier påvirkes av avhengigheter som koblinger, mobilitet, ekspansjon i sjø og utviklingstrinn. Hvilke områder kan kommunen komme i gang med utbygging i tidlig fase? Vurderingsgruppen mener at det vil være uheldig om pionerene blir liggende for seg selv i flere år, før nabolag og andre programmer etableres, og området blir tilgjengelig for allmennheten. Etableringen kan slik redusere attraksjonsverdien for bydelen i tidlig fase, dette mener gruppen vil være svært uheldig.

Mobilitet og påkobling til overordnede korridorer for sykkel, gange og kollektiv er også en viktig avhengighet. Samlokaliseringen av Havforskningsinstituttet og Fiskeridirektoratet representerer flere tusen arbeidsplasser som krever høy tilgjengelighet. Bli avstanden til sentrale transportkorridorer for stor, eller gåturen blir kjedelig (lite attraktiv), vil dette kunne negativt påvirke reisevaner i tidlig fase. Etablering av Bybane og gangtilkomst over Puddefjorden vil også påvirke egenskaper ved tomtene. Hi har vært tydelige på et behov for å lokalisere sine båter i tilknytning til sine anlegg. Akvariet vil også ha behov for å skape god tilgjengelighet for besøkende. Vurderingsgruppen mener det er naivt å tro at alle disse reisene fra arbeidstakere og besøkende til Akvariet kun løses med gange, sykkel og mikromobilitet. Dette behovet må tas på alvor, også i tidlig fase.

Vi ønsker å understreke at disse institusjonene representerer en viktig mulighet for å skape byliv tidlig i utviklingen. De kan sette standarden for hvordan byen ønsker at arkitektur og byrom skal gjenspeile identiteten til den nye bydelen. De kan også bidra til et løft i tilgjengelighet, inkludering og en bærekraftig, klimavennlig fremtid. Kommunen må være tydelig i sine forventninger og krav for å sikre at samlokaliseringssprosjektet tar en pionerrolle og blir et foregangsprosjekt for både tidlig fase og for bydelen ved ferdigstilling. Uhindret tilgang til sjø for alle (havnepromenade) bør være et hovedprinsipp. Mulige konfliktlinjer mellom «myke trafikanter» og store skip/industrielle fartøy må avklares.

Avhengigheter

Teamene belyser flere krevende avhengigheter som påvirker utviklingstrinn og gjennomføring på Dokken. Eksempler er rekkefølge på utflytting av havneaktivitet, frigjøring av kapital som forutsetning for å kunne flytte havnen, mangelfull kunnskap om grunnforhold og stedlig forurensing, tilrettelegging av

infrastruktur, hvordan området kobles til resten av byen, samt hvor langt er det teknisk og økonomisk realistisk å kunne fylle ut i sjø. Organisering av havneaktiviteten er en av de store avhengighetene på Dokken, som vil påvirke mulighetsrommet på kort og lang sikt. For å få til en byutvikling på Dokken må disse forholdene håndteres på en god måte, - økonomisk og organisatorisk. Videre arbeid nå i tidlig fase, eksempelvis med overordnet strategi og arealstrategi, må adressere disse.

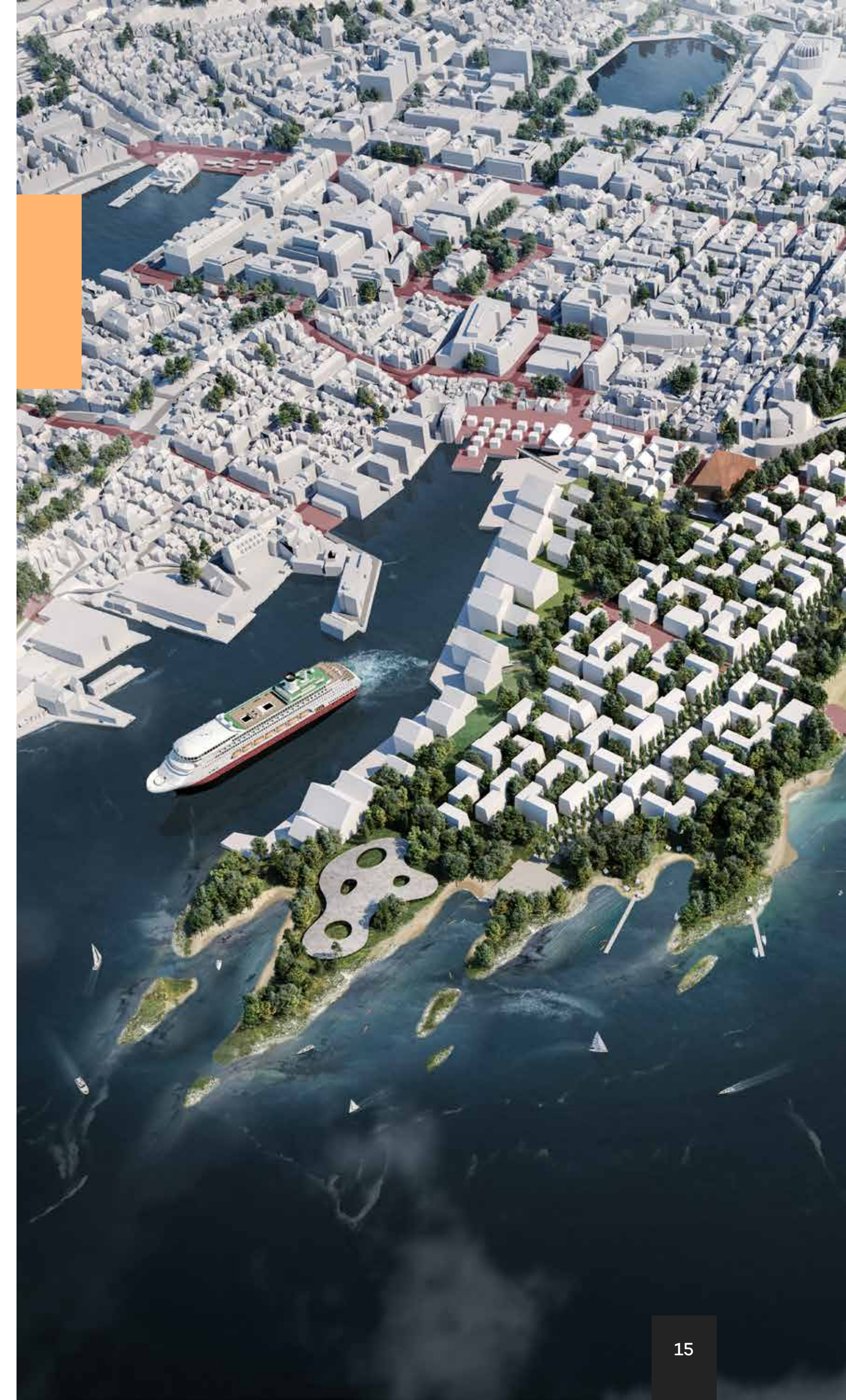
Hovedgrep, rekkefølge og gjennomføring

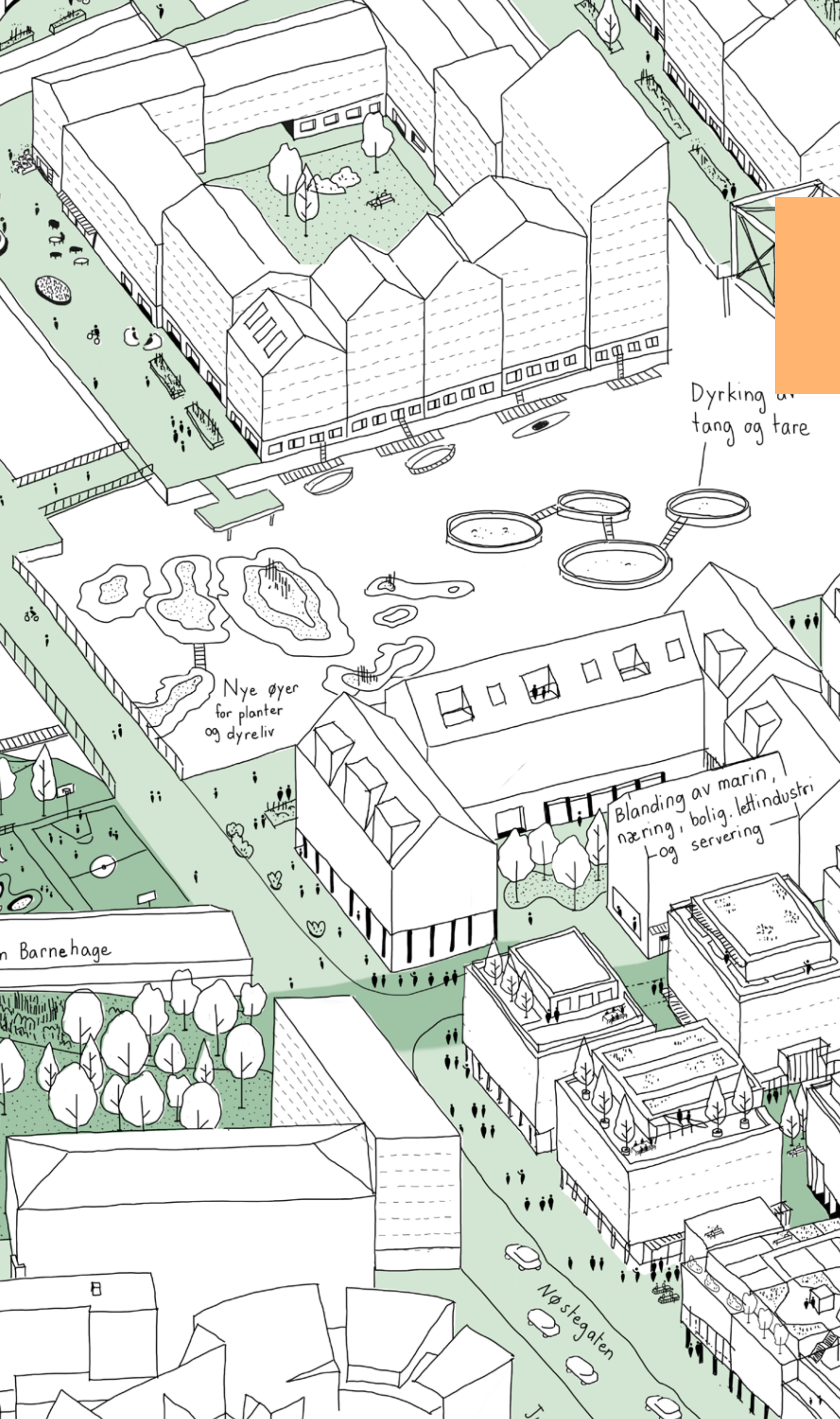
Kommunen bør lage en overordnet plan/masterplan frem mot 2030 og 2050. Som nevnt tidligere skal opptil 640 000 m² bygges ut til ulike formål. Kommunen som tomteeier og planmyndighet bør samarbeide tett om denne, for å sikre at utviklingsplanene er et felles tankegods.

Det jobbes i dag ut fra en 30-års utviklingshorisont. Erfaring tilsier likevel at utviklingen av et område i denne størrelsen kan til opp mot 50 år (to generasjoner). Utviklingsløpet vil som nevnt bli påvirket av konjunktur og svingninger i økonomien. Byen skal leve med Dokken i utviklingstiden på 30-50 år. Byens opplevelser underveis, og det endelige resultatet, er like viktig. Første fase er særdeles viktig for å sette retning og ambisjonsnivå. Det bør bygges videre på miljøet rundt Marineholmen og Møhlenpris.

Kommunen må bruke erfaringene fra områder som for eksempel Damsgårdssundet, i forhold til opplevelse av sted og område i perioden, frem til alt «faller på plass». Det kan være ugunstig å dele opp utbyggingen fra flere områder. Det vil bli krevende å jobbe med attraktivitet når området er under transformasjon over en lang periode.

Det er viktig å fange opp endringer og læring underveis, og tilpasse planer for arealbruk etter dette. Økonomiske faktorer

er viktige i arbeidet med en masterplan. Det økonomiske handlingsrommet for å nå ambisjonene må opprettholdes både for kommunekassen og for et evt. Utviklingsselskap. Dokken skal gjennomgå transformasjon over mange år, gjennom flere økonomisykluser. Inntektsgivende aktivitet må derfor avvikles kontrollert. Store infrastrukturinvesteringer skal finansieres i startfasen, og dekkes inn med nye inntekter over mange år.

Den økonomiske siden av transformasjonen må aktivt styres. Slik forhindrer man at handlingsrommet settes under press, og ambisjonene reduseres. En overordnet plan/Masterplan bør derfor revideres fortløpende, eksempelvis annethvert år, for å holdes levende og aktuell. Likevel må viktige akser og strukturer, som sikrer opplevelse av viktige landskapsrom og infrastruktur, ikke smuldre bort underveis. Mange bygg vil endre funksjon flere ganger gjennom levetiden, og teamenes leveranser belyser at det også må planlegges for dette.

Med tanke på mobilitet, må kommunen vurdere hvor mye aktivitet som kan tillates, før det som monner (kollektivtransport) er på plass. Tidslinjen for utviklingsløpet må sees opp mot større infrastrukturinvesteringer, som for eksempel Bybanen. Her må det settes av areal. Dette vil ha innvirkning på hvor utviklingen starter, samt om utbyggingsprosjekter bør spres/starte i flere områder samtidig, eller bør konsentreres.

Å bygge kjellere eller veier under havnivå bør antakelig begrenses, ettersom det er svært kostnadsdrivende. Tredje Natur har foreslått å heve terrenget. Dette er et svært godt grep. Dokken er et såpass stort område at man naturlig kan heve «gatenivå».

Alle teamene foreslår utfylling eller endring av sjøareal. Hovedinfrastruktur knyttet til sjøtransport er ikke diskutert i

stor grad. Dette oppfatter vi likevel som et hovedspørsmål som kommunen må gripe fatt i. Vi anbefaler at kommunen tidlig utarbeider og fastsetter prinsipper for hvor, og hvor dypt det skal fylles ut.

Dokken som prosess

Alle teamene omtaler og diskuterer prosess, og nødvendigheten av det byteoretikeren Jens Kvorning kaller «åpningstrekk». Det er viktig å komme i gang på riktig fot på Dokken. De tre pionerene til Tredje natur kan være en god tilnærming, sammen med Asplan Viak/MAD sitt forslag om Bylivsordinator og Bylivssenter, strategier og for stedskaping og Advanisia/VILL sine forslag om 1:1 testing, mm. Her har kommunen fått mange gode innspill som kan tas i bruk.

Hva skal Dokken være for Bergen sentrum og for regionen?

Vi hadde kanskje forventet å se en mer radikal beskrivelse av fremtidsvisjonene for Dokken, med noe mer konkrete fremtidsbilder og urbane løsninger som kan utvikles og testes ut i området.

Vi savner kanskje også et større fokus på hva Dokken MÅ tilby, som byen ikke kan la være å tilrettelegge for. Dette forelå ikke nødvendigvis et spesifisert krav til teamene om å utrede dette i større grad, men kunne vært ønskelig å se forslag på.

Dokken representerer tross alt en mulighet til å ivareta viktige behov for byens og regionens videre utvikling. Man bør derfor se nærmere på samspillet med resten av sentrum. Målet er å forhindre at handel og andre aktiviteter flyttes ut til Dokken, samt sikre at nye aktiviteter på Dokken supplerer og forsterker sentrums posisjon. Kommunen, og potensielt et fremtidig utviklingsselskap, vil trenge en klok strategi for å kontinuerlig

fatte riktige valg og prioriteringer for Dokken. Det forutsetter imidlertid at det foreligger kunnskap om hva byen og regionen trenger. Vi ser at dette bør være et prioritert innsiktsarbeid i videre utvikling av Dokken, i samarbeid med aktørene i sentrum og i regionen. Det må gjøres en grundig analyse av programfordeling i forhold til offentlige behov og funksjoner som skoler, barnehager, kulturtilbud, privat næringsvirksomhet, arbeidsintensive arbeidsplasser som kontorlokaler, bolig, osv for å få Dokken til å fylle rollen på ønsket måte.

Eiendom som strategisk verktøy for byutvikling

Utvikling av Dokken vil bli et kommunalt/statlig/privat samarbeid (OPS). Teamene viser flere eksempler på hvordan det kan gjøres. OPS-modellen for Dokken bør tilpasses Bergens målestokk. Kommunen bør utøve en aktiv innen utvikling, infrastruktur, samt som tomteeier, for å realisere verdier og sikre kvalitet. Kommunen, som selger av tomt, bør vurdere å lage et visjons- og kvalitetsprogram som forplikter kjøper (utover reguleringsplan) til å utvikle i tråd med fastsatt visjon, mål og strategier. For å finansiere felles områdekvaliteter og infrastruktur, kan kommunen vurdere å delta som partner, i tillegg til å sette kvalitetskrav ved salg av tomt.

Team Tredje Natur m.fl

Teamet tar utgangspunkt i tre hovedelementer i sitt arbeid og forslag til utviklingsstrategi for Dokken; regenerativ by, urbane klyngetun og ambisjonskompass. Med dette introduserer de tre nye begreper som umiddelbart setter i gang tankeprosesser og modning.

Visjon

Dokken 2050 er Bergens nye CO2-nøytrale bydel, som utnytter oppfyll i havnen til fordel for flere byggerettigheter og grønne klimalandskaper i menneskelig skala.

Visjonen og de tre begrepene regenerativ, urbane klyngetun og ambisjonskompasset tydeliggjør hva teamet ønsker å oppnå - og hva de mener er viktig.

Besvarelsen tar kommunen sine ambisjoner på alvor, og søker å strukturere dilemma og prioriteringer som kommunen og andre aktører vil måtte forholde seg til i et ambisjonskompass. Det er et svært spennende grep som bør utforskes og videreutvikles. Vi anbefaler at kommunen, sammen med teamet, undersøker videre hvordan dette praktisk og forståelig kan brukes som et godt verktøy i utviklingen.

Bystruktur, byform og plangrep

Teamet har fokusert mye på en overordnet bystruktur, som selvsagt er sentral for bærekraftspektene. Forslaget viser en klar strategi om å bruke en naturlignende utforming som karaktergivende element for Dokken. Hovedgrepet baserer seg på en omfattende utfylling av masser i sjø, som danner en naturlignende sjøfront med karakter av holmer og skjær, og en betydelig endring av terreng på land. Teamet introduserer begrepet klimaallmenninger. Vi ser en tydelig blågrønn profil, den grønne ringen, med et generøst naturområde i nordvest og grønne lunger som gjennomgående element i hele bydelsstrukturen. Det nye landskapet gir rom for arealkrevende programmer under bakken, eksempelvis parkering og logistikk knyttet til fergevirksomhet. Hovedinntrykket er at det strukturerende grønne grepet binder Møhlenpris sammen med Dokken, Sydnes og Nordnes.

AMBISJONSKOMPASSET:

Et av begrepene teamet bruker for å tydeliggjøre hva de ønsker å oppnå - og hva de mener er viktig.

Størsteparten av bebyggelsen består av by- og boligstruktur, i hovedsak organisert i urbane klynger. Det bidrar til å forsterke et noe ruralt preg i den nye bydelen. Forslaget vektlegger deleløsninger, tredje boligsektor og diversitet i funksjoner. De urbane klyngene er vist som prinsipper for omfattende grad av deling, sambruk og felleskap. Teamet synliggjør også verdien av å videreføre eksisterende bygg med nye funksjoner, både utfra et klimaperspektiv, men også grunnet byggenes evne til å ivareta historiefortelling og gi områdene karakter og særpreg.

Plangrepet kan utvikles over tid, men er kanskje noe avhengig av store utfyllinger. Det blir derfor usikkert om forslaget er fleksibelt nok til å eksempelvis kunne gjennomføres med utfylling i mindre skala, eller med en annen utbyggingsrekkefølge.

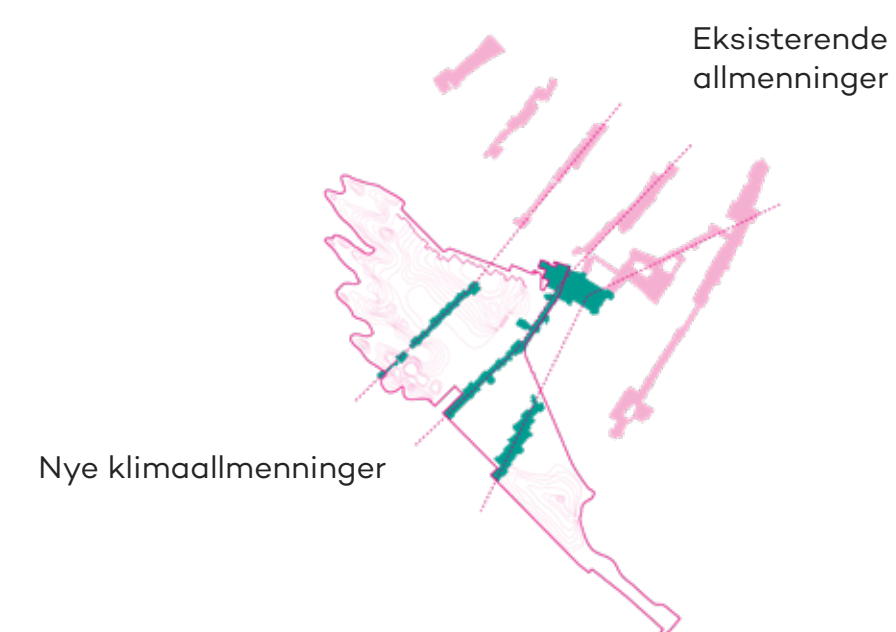
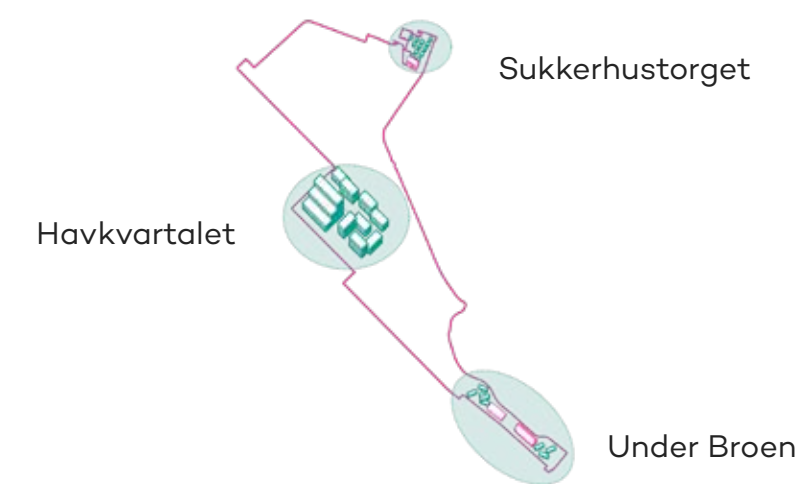
Det er utfylling som i hovedprinsipp gir grunnlag for mange ulike strender og slake overganger mellom vann og by. Vi liker godt den gode kontakten med vannet, og de rause rekreasjonsarealene som teamet introduserer med dette grepet. Det er ikke vanskelig å se for seg at byens befolkning kan trives, slappe av, leke og gå på ekskursjon i dette nye landskapet. Med svært kort avstand til boligområder, skoler og byens sentrum ville dette være et svært tilgjengelig friluftsområde for byens innbyggere. Med en så omfattende utfylling, har vi likevel en opplevelse av at byen

taper mer enn den vinner. Byens karakter og kulturhistorie som havneby går tapt om kaiene skal legges under fyllingsmasser, og store verdier går tapt uten at byen vinner nytt byggeland. Dette poenget bør diskuteres videre, da det vil påvirke byens uttrykk som havneby i svært stor grad.

Teamet introduserer begrepet klimaallmenninger, og tilfører dette gamle arkitektoniske grepet nye funksjoner. Også i allmenningene beskriver teamet en mangfoldig bruk og programmering, samt funksjonalitet som kan håndtere fremtidens lokalklimatiske utfordringer. Dette er et veldig spennende og nyskapende grep!

I noen av illustrasjonene virker allmenningene lokale og leses mer som boliggate. Dette kan være problematisk i forhold til hvordan resten av byen oppfatter Dokken som offentlig område. Allmenninger må leses og forstås som urbane og offentlige ganglinjer, med aktivitet og liv generert av næringsfunksjoner og økt offentlig liv på gateplan.

Regenerativ By er overskriften på vår ambisjon for Dokken. Det regenerative innebærer et paradigmeskifte og et kvantespring for hvordan vi tenker by, hvordan vi planlegger den og hvordan vi forvalter den.

Bruken av klyngetunbegrepet er god, og diskuterer hva fremtidens by kan være. Viktige poenger for videre diskusjon bør være:

- I hvilken grad en prøver å endre alle former for bylogikk.
- Om det lar seg gjøre å bygge tradisjonell by med handel og kommersielle aktører og deleløsninger, og i hvilken grad de er kommersielle.

By og bibliotek er deleløsninger, men har utviklet seg til et mer avansert administrativt og kommersielt system. Bebyggelsesstrukturen i forslaget er noe generell, og leses som lite urban. Det er mulig dette er riktig vei å gå for å danne gode boligkvaliteter, men den virker utydelig og lite lesbart med tanke på å forstå nabolag, tilhørighet og klynge. Tredje Natur viser til den danske modellen for allment byggeri og strategier for Bedre Billige Boliger som inspirasjon for arbeidet med en tredje boligsektor. Dette er interessant å utforske videre når kommunen, stat og private aktører sammen skal finne løsninger som gir bedre bærekraft i boligutbyggingen på Dokken.

Mobilitet

Teamet viser oss en bydel uten biltrafikk, men tilrettelagt for myk mobilitet mellom Dokken og resten av byen. De foreslår også kryssing av Puddefjorden for gående og syklende på bro, over til Laksevåg i en trase sør for Havnelageret. For å unngå biltrafikkens utfordringer og dilemma bygger de parkeringsanlegg, fergeløstikk og trafikken i Torborg Nedreaas gate (fv555) under bakken. De løfter frem et sterkt landskap for natur og mennesker. Det hevede landskapet skjuler tekniske funksjoner, samt parkeringsarealer og mobilitetsarealer. Slik håndterer Tredje Natur også fergeterminalen på en god måte, og Dokken holdes stort sett bilfri. Dette kan være et strategisk

godt grep, som ivaretar koblingen mot byen og omliggende natur. Vi sitter likevel igjen med følelsen av å skyve noen krevende dilemma og utfordringer frem i tid, i stedet for å håndtere disse i startfasen av en ny bydel som skal leve i mange hundre år. Teamet problematiserer i liten grad bilenes tilstedeværelse i området, og hvilken innvirkning dette grepet har på gjenbruk av arealer og utslipp av klimagasser i fremtiden. Gjennomføringsaspektet kommer heller ikke godt fram.

Pionertrekk og ankerpunkt – byliv i tidlig fase

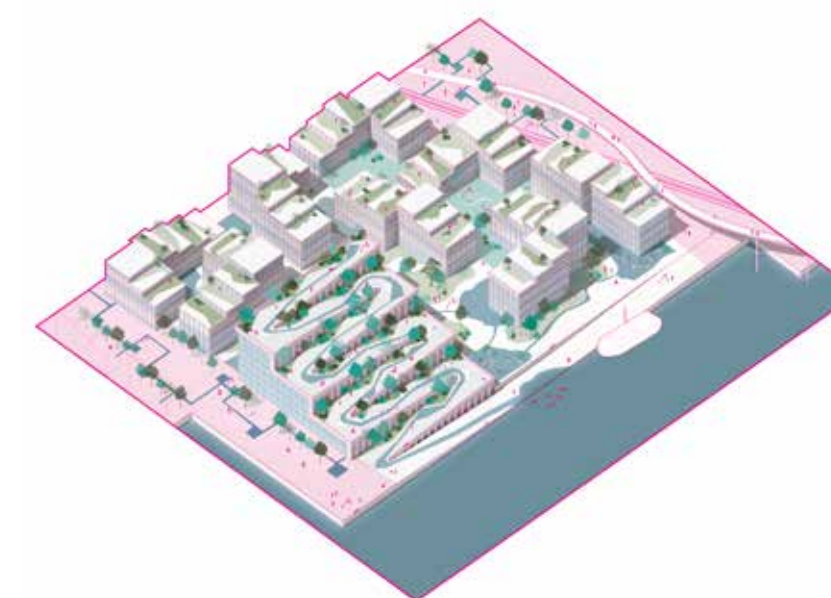
Teamet introduserer tre ankerpunkt, eller pionertrekk, som skal kickstarte den tidlige utviklingen.

Havkvartalet omkring Havnelageret, som kan huse Havforskningsinstituttet, Fiskeridirektoratet og Akvariet. Sukkerhustorget som formidler den mentale byomdannelsen på Dokken, og som er et viktig koblingspunkt mellom Dokken og Bergen sentrum. Under broen ved Møhlenpris som gir plass til eksperimenter og gressrøtter under Puddefjordsbroen. Dette kan bli et alternativt byrom for unge, kreative og iverksettere.

De tre blir tydelige og overbevisende kjerner som utvikler byen innenifra, og som gir attraktivitet og rom for utvikling av de ulike programmene. Det er et logisk grep å legge tre ankerpunkt i tilknytning til Møhlenpris, Nøstet og sjøfronten. I pionerene viser Tredje Natur hvordan bydelen kan gi uttrykk, energi og aktiviseres i tidligfase, og hvordan det derfra kan bygges boliger og bygg for nye strukturer og nabolag. Slik kan bydelen ta form.

Teamet foreslår lokalisering av Havforskningsinstituttet, Fiskeridirektoratet og Akvariet i området rundt Havnelageret. Her ligger «Havby-pionerene» i et eget kvartal rundt, og delvis i, det gamle Havnelageret. Jekteviken fylles igjen. De begrunner denne lokaliseringen med at området vil være tilgjengelig i tidlig fase, kanskje allerede i 2021.

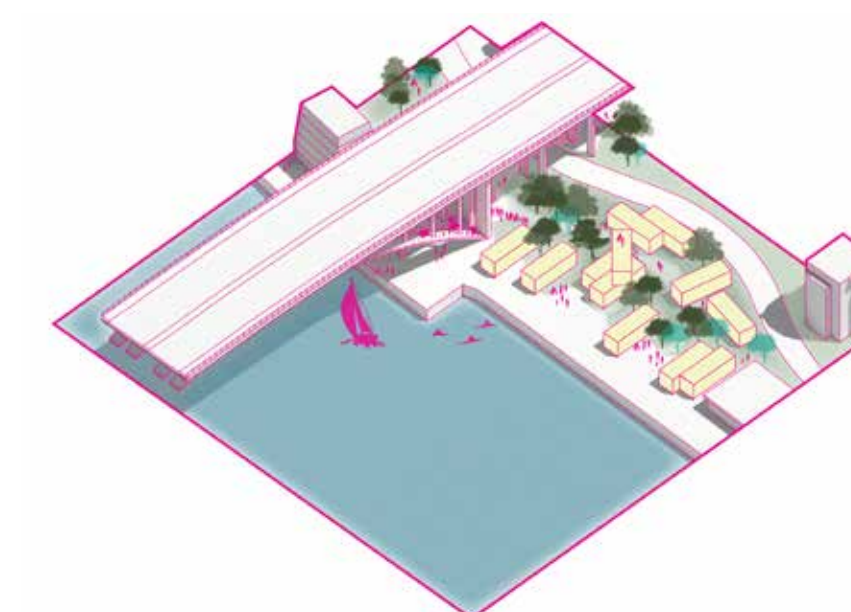
Det er avgjørende å se hvordan Hi, Fdir og Akvariet bidrar til attraktivitet fra første stund med gode byrom og god tilgjengelighet. Det er interessant at havnelageret anses som mulig lokalisering for Akvariet. Vi er likevel usikker på om dette grepet legger til rette for gode nok målpunkt, og attraktive byrom tilknyttet disse funksjonene underveis. Etablerer vi sammenhengende allmenninger, er det viktig at de leder til noe som har attraktivitet og utviklingspotensialer i seg.

HAVKVARTALET
Akvariet, Havforskningsinstituttet og Fiskeridirektoratet

SUKKERHUSTORGET
Bylaboratoriet, showrooms, borgerinndragelse

MØHLENPRISKAIEN
Dokkens Dissearium, iverksetterby, lokale grorøtter

En joggetur på morgenen til toppen av Akvariet er nesten som byversjonen av Fløyen. Den bærekraftige transformasjonen av det gamle Havnelageret er en stor suksess, og Bergen har virkelig tatt det nye kvartalet til seg.

5 skarpe råd til videre prosess

Avslutningsvis kommer Tredje Natur med 5 tydelige råd til videre prosess. Vi liker godt tydeligheten og retningene i teamets skarpe anbefalinger.

UTPEK PIONERAREAL OMKRING HAVNELAGERET TIL DET NYE HAVKVARTALET

Det er veldig positivt at det allerede er så stor interesse fra sterke first-movers, som vil skape et nytt episentert for havforskning og formidling. Staten og kommunen skal derfor vise nye måter å skape samskapelse på, der utnytter synergien. De skal fra start involveres i prosessen og kunne råde over et helt konkret område på Dokken allerede fra 2021.

SANER ALL TRAFIKK FRA SUKKERHUSTORGET OG NØSTEGATEN

Det som er godt for Bergen, er også godt for Dokken. Ved å prioritere lettbane og myke trafikanter langs Nøstegaten, styrkes sammenhengen mellom Dokken og Nøstebukten. Dermed kan Dokken utvikles uten å være avhengig av regionale trafikkinvesteringer.

STILL KRAV OM LIVSSYKLUS- ANALYSE SOM GRUNNLAG FOR ALLE AKTIVITERER PÅ DOKKEN

Dokken skal være et regulert frirom, hvor det eksperimenteres med ny teknologi og teknikk for å skape en fossilfriog regenerativ bydel basert på livssyklusanalyser. Det betyr høyere risiko, men også høyere innovasjon, som skal danne grunnlaget for livssyklusbasert lovgivning i nybyggeri.

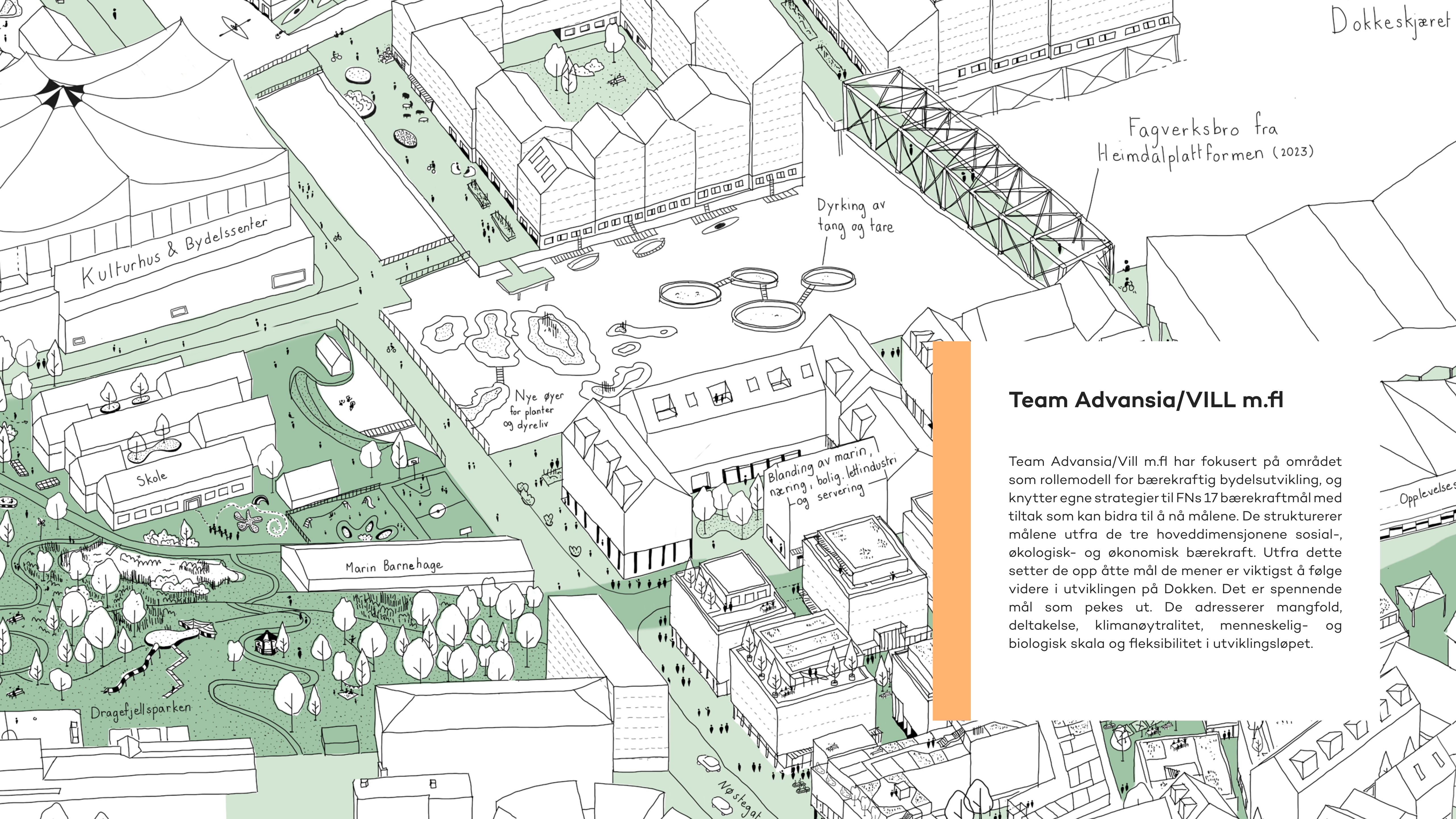
SETT I GANG POLITISK PROSESS OM EN TREDJE BOLIGFORM

Sosial boligbygging på Dokken som reguleres og støttes av kommune og staten sikrer større diversitet i boligutbyttet, samt sosial balanse i bydelen. Den danske modellen for allment byggeri og strategier for Bedre Billige Boliger kan tjene som inspirasjon.

FORTSETT MED ET EKSTERNT RÅDGIVERTEAM UNDER PLANLEGGINGEN AV DOKKEN

Det er vår erfaring fra andre store og komplekse oppgaver at det er nødvendig kvalifisere og grundig detaljere flere parallelle scenarier løpende, for kunne skape den maksimale verdi i prosessen. Derfor er det vår anbefaling å løpende involvere eksternt rådgivning i kommunens planlegging, før planen låses og delområder utbedes til salg.

Fagverksbro fra Heimdalplattformen (2023)

Dyrking av tang og tare

Nye øyer for planter og dyreliv

Kulturhus & Bydelssenter

Skole

Marin Barnehage

Dragetjellsparken

Blanding av marin, næring, bolig, lettindustri og servering

Nøstegat

Opplevelse

Team Advansia/VILL m.fl

Team Advansia/Vill m.fl har fokusert på området som rollemodell for bærekraftig bydelutvikling, og knytter egne strategier til FNs 17 bærekraftsmål med tiltak som kan bidra til å nå målene. De strukturerer målene utfra de tre hoveddimensjonene sosial-, økologisk- og økonomisk bærekraft. Utfra dette setter de opp åtte mål de mener er viktigst å følge videre i utviklingen på Dokken. Det er spennende mål som pekes ut. De adresserer mangfold, deltakelse, klimanøytralitet, menneskelig- og biologisk skala og fleksibilitet i utviklingsløpet.

FLERFUNKSJONELL BYDEL:

Teamet har forsøkt å lage en illustrasjon som sier noe om hvordan et flerfunksjonelt boligkvarter på Dokken vil se ut.

1. Et gå- og sykkelbasert nabolag.
2. Biologisk mangfold og sankevekster.
3. Fruktrær i byen.
4. Lokal matproduksjon. Kan vi dyrke mer mellom husene?
5. Flerfunksjonsbygg i nabolaget for produksjon og marked.
6. Lettindustri i nabolaget. Oppsirkuleringsbedrift? Lokal eplėsider?
7. Bymarked, REKO ring og torghandlere.
8. Byggevarerhus for gjenbruk av selvbyggere.
9. Bydelsverksted og mulighet for både små og store utleielokaler
10. Aktive første etasjer med god takhøyde
11. Mulighetsrom for beboerne i byggets førsteetasje.
Kan vi skape en arbeidsplass? En kino for nabolaget?
Et felleskjøkken som både tilbyr mat til beboere og naboer?
12. Stor variasjon i boligtyper for både enslige og familier.
13. Bygninger som kan endres over tid
- gjennom beboerplanlegging og selvbygging
14. Lavteknologisk bærekraft
- vinduslufting, naturlige materialer og lokalbaserte energiløsninger

Bruk av bærekraftmålene

Innledningsvis gikk teamet analytisk til verks med utgangspunkt i de 17 bærekraftmålene. Tidligere arbeid og rapporter på Dokken ble vurdert opp mot disse. Et sentralt spørsmål er hvordan vi forstår, og bruker bærekraftmålene som et verktøy for styring og etterprøving, og slik skaper bærekraftig by- og samfunnsutvikling. Flere av bærekraftstrategiene trekkes fint inn i de konkrete løsningsforslagene.

Vi er usikre på om det å vurdere eller måle tidligere visjonsarbeider og utredninger utfra denne fremgangsmetoden, gir et reelt bilde av situasjonen. Overordnede styringsverktøy, planverk, prosjekter og gjennomførte tiltak som ikke begrenses til området på Dokken ser ikke ut til å være del av analysene. Dette kunne med fordel kommet tydeligere frem. Svaret gir bare en delkonklusjon. Fremgangsmetode og hvilke premisser som er lagt til grunn for analysen kunne også vært beskrevet. Men tilnærmingen virker relevant, og det kan derfor være en ide at kommunen samarbeider videre med teamet for å lære og undersøke om dette er en brukbar fremgangsmetode.

Vi savner kanskje en diskusjon om hvordan bærekraftsmålene står i mulig konflikt til hverandre, og om alle bærekraftmålene er like viktige for Dokken. Økonomisk bærekraft slår jo fort i hjel sosiale og miljømessige bærekraftstrategier, om de sistnevnte ikke prioriteres tydelig. Teamet prioriterer likevel tydelig i forslag til utviklingsmål og strategier i forslaget. Teamet foreslår også å dokumentere utviklingen hvert år, definere læringspunkter og forslag til justeringer av planene i tillegg til å gjennomføre en årlig bærekraftskartlegging for å evaluere fokus og retning. Dette er gode råd, som videre kan bidra til å tydeliggjøre hvilke bærekraftsmål som er mest aktuelle å prioritere på Dokken.

VPOR – fleksibelt verktøy for langsiktig utvikling

Advansia/VILL teamet fremhever VPOR (Veiledende plan for offentlige rom) som et egnet verktøy for å sikre kvalitet og fleksibilitet for en lang utviklingshorisont. I sine planskisser angir de hvordan området kan utvikles i ulike nabolag, offentlige programmer og kommunikasjonsårer, fortrinnsvis for gående og syklende. Teamet foreslår en byform som absorberer, og bygger videre på strukturer i områdene rundt, med en gradvis nedtrapping i skala mot sjøkanten langs Møhlenpriskaien. Sjørelatert bruk for innbyggere prioriteres fremfor næring eller bolig. Prinsippskissene er fine eksempler på hvordan man bygger fra hav, og inn til sentral bykjerne.

Bruk av verktøy som VPOR eller tilsvarende programmer for kvalitet og fleksibilitet virker som er godt grep å benytte for utviklingen på Dokken. Det kan tenkes at det er viktigere å undersøke og finne frem til relevante kvalitetskrav og kostnadsrammer for prosjektgjennomføring, ettersom kommunen som grunneier står i posisjon til å sikre gjennomføring gjennom andre virkemidler enn juridiske planer. Bruken av denne type verktøy innebærer ikke snarveier, men det vil uansett være behov for å forankre arbeid og beslutninger prosessuelt og som styringsverktøy hos planmyndighetsrollen til kommunen, men de gir en annen fleksibilitet og er mindre rigide i et gjennomføringsperspektiv enn juridiske arealplaner.

Involvering og sosial bærekraft

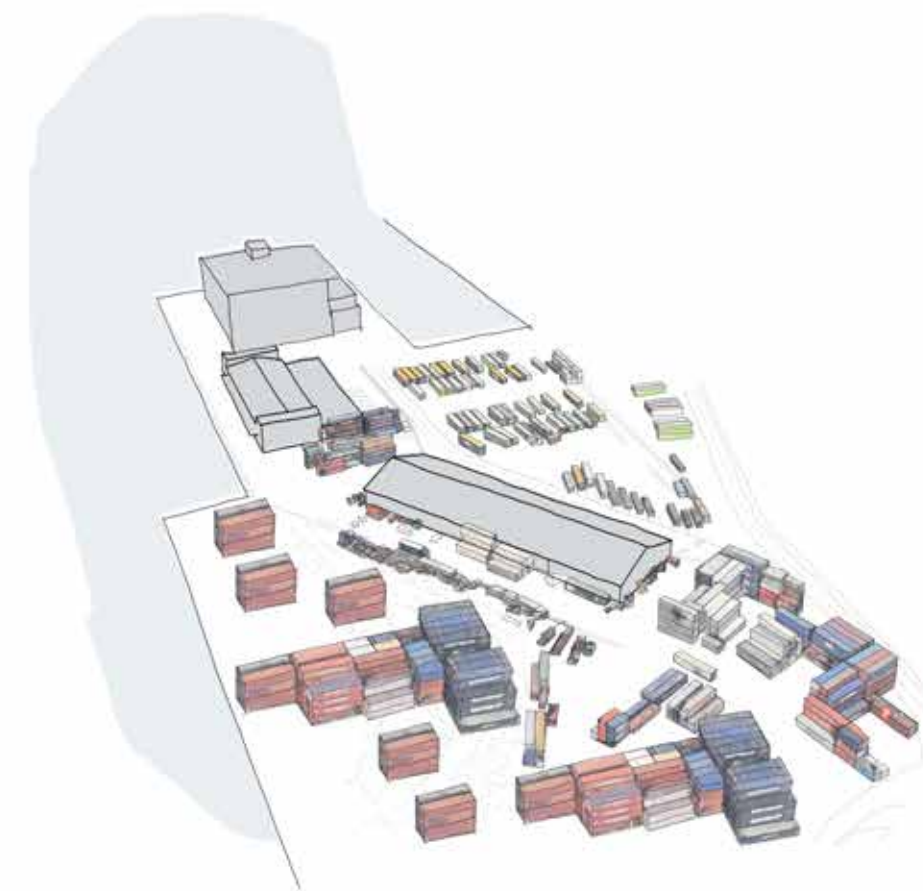
Forslaget tar utgangspunkt i menneskelig kraft, og utfordrer oss for å tenke medvirkning i større skala. Teamet viser mange spennende forslag om boligsosial eksperimentering, og beskriver nabolag som understøtter delingskultur og tilhørighet. De foreslår også tomtestrategier for ikke-kommersielle boligutviklere, som kan bidra til å skape en flerfunksjonell bydel.

Teamet beskriver fire faser for gradvis utvikling med testing og eksperimentering i områdene før de ferdigutvikles. Vi er enige i teamets beskrivelse av midlertidigheten som en viktig mulighet for å forske sammen med folk på hva fremtidens Dokken kan, og bør være i de ulike områdene. De foreslår Dokken som testlab for medvirkning og midlertidige programmer. Dette mener vi er et viktig grep som bør jobbes videre med i utviklingsløpet.

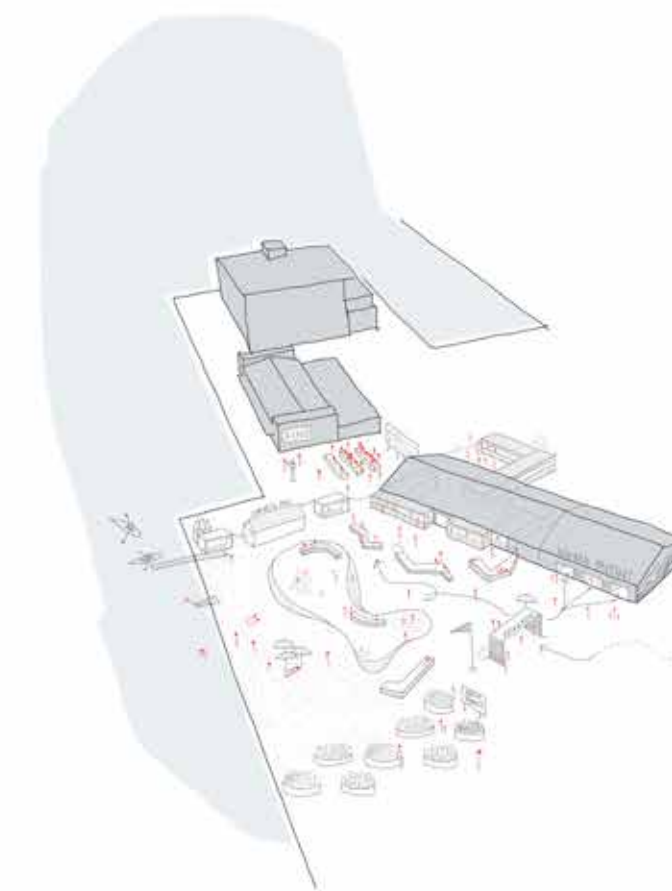
Både testlab og livinglab som konsept kan være nyttige tilnærminger når man skal forske på løsninger for å finne gode svar på konkrete utfordringer. Det styrker eierskapet til utviklingen og beslutninger som tas om folk blir rådført, og kan ta del i utviklingsarbeidet på en så inngående måte. Teamet foreslår også å utarbeide en involverende folkestrategi. Dette liker vi!

Området må omfavne det folkelige, det rare, det rufsete og genuine, og samtidig invitere innovasjon og være åpen for at midlertidige svar kan bli viktigere enn vi først forstår. Folk kan, og vil alt fremtiden trenger. Dokken må bli folkets levende eksperimentarium.

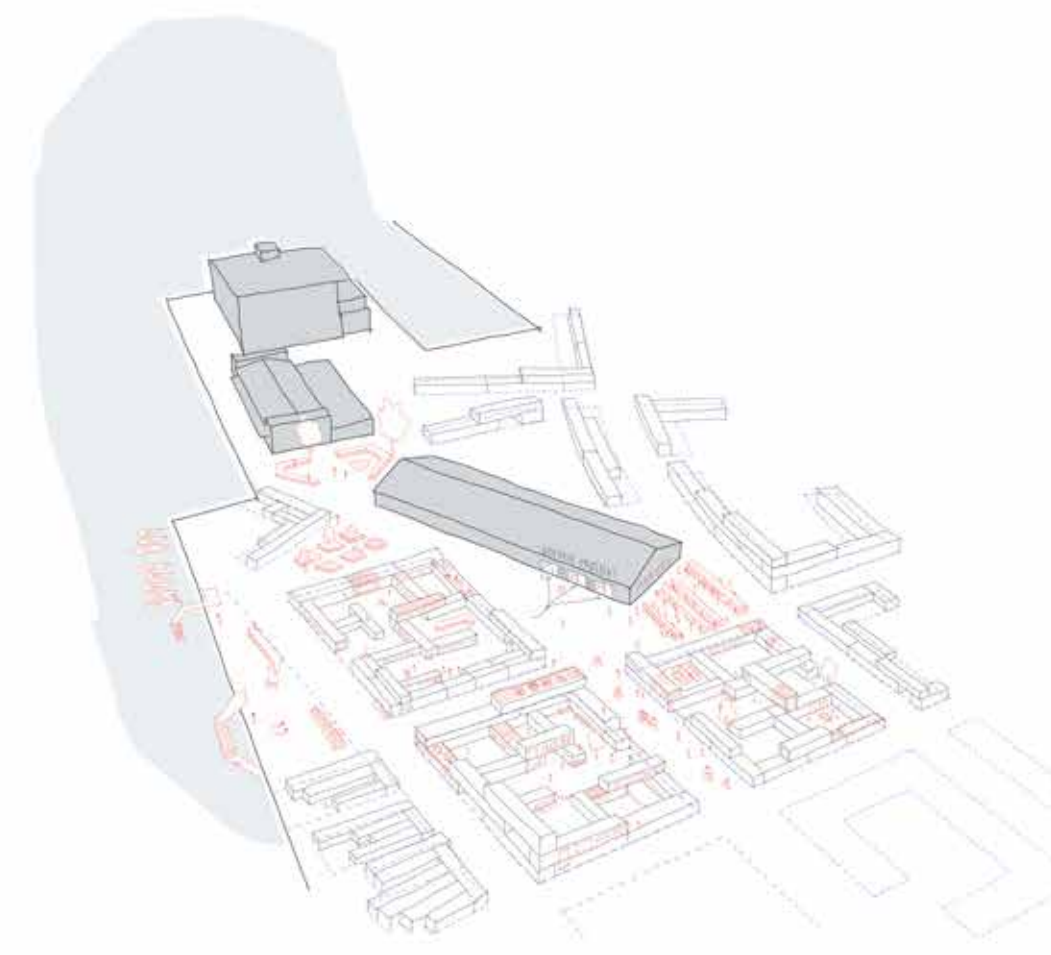
UTVIKLINGEN AV DOKKEN:
Teamet viser hvordan Dokken gradvis kan forvandles.

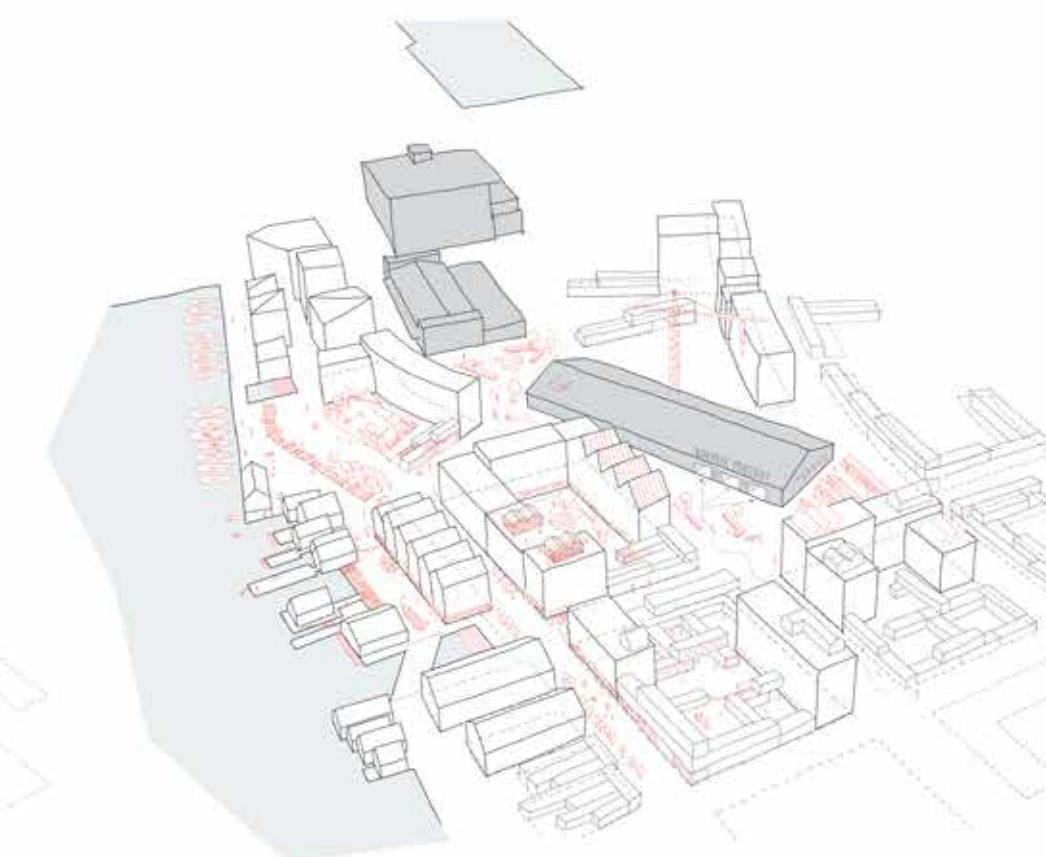
Fase 1 - Containerhavnen 2020

Fase 2 - Nye drømmer i og mellom gamle bygg

Fase 3 - Dokken som laboratorium

Fase 4 - Fremtidsbyen tar form

Vi ser det som meget interessant at bruken av gjenbruksmaterialer kan gi en ny identitet til området, og gi karakter og kvalitet til bydelen som viser at den baserer seg på bærekraft.

Rom for nye drømmer

Temaet beskriver at de gamle byggene må gi rom for nye drømmer. Kommunen må modig tilrettelegge for raus regulering av midlertidig bruk. De legger vekt på at utviklingen på Dokken må ha et bevisst forhold til bruk av eksisterende bygningsmasse, og at det bør tenkes gjenbruk foran rivning, utfra en livssyklusstenkning. Midlertidig bruk av byggene kan bidra til liv og aktivitet. Vi ser det som interessant at bruken av gjenbruksmaterialer kan gi en ny identitet til området, og gi karakter og kvalitet til bydelen som viser at den baserer seg på bærekraft. Vi er selvsagt enige i at noen av de gamle byggene bør være med å sette identitet for områder for fremtiden.

Havbyen

Teamet foreslår å lage en marin campus på Sydnesutstikkeren (Bringtomten) med Havforskningsinstituttet (Hi) og Fiskeridirektoratet (Fdir) og Akvariet, sammen med en miks av boliger og maritimt rettet næringsliv. De mener det kun er denne tomten som kan fristilles i tide og ønsker å bevare Havnelageret fremfor å rive for å få plass til et nytt kontorbygg.

De mener også at plasseringen sikrer aktivitet i gatenettet, som igjen gir et større urbant potensiale og tryggere gater. Teamet beskriver Hi, Fdir og Akvariet som en mulig start på utviklingen av et marint distrikt, som på grunn av sin fysiske nærhet enklere kan hente ut synergiene fra aktørene. Her vektlegges operasjonalisering av forskning, og godt samarbeid med næringsliv og entreprenørskap. Dette er spennende og svært aktuell tenking når Havbyen Bergen skal videreutvikles og forsterkes av nye miljøer på Dokken. Vi tolker det som at attraktivitet i nabolag er en viktig driver for utviklingen av disse miljøene.

Mobilitet og infrastruktur

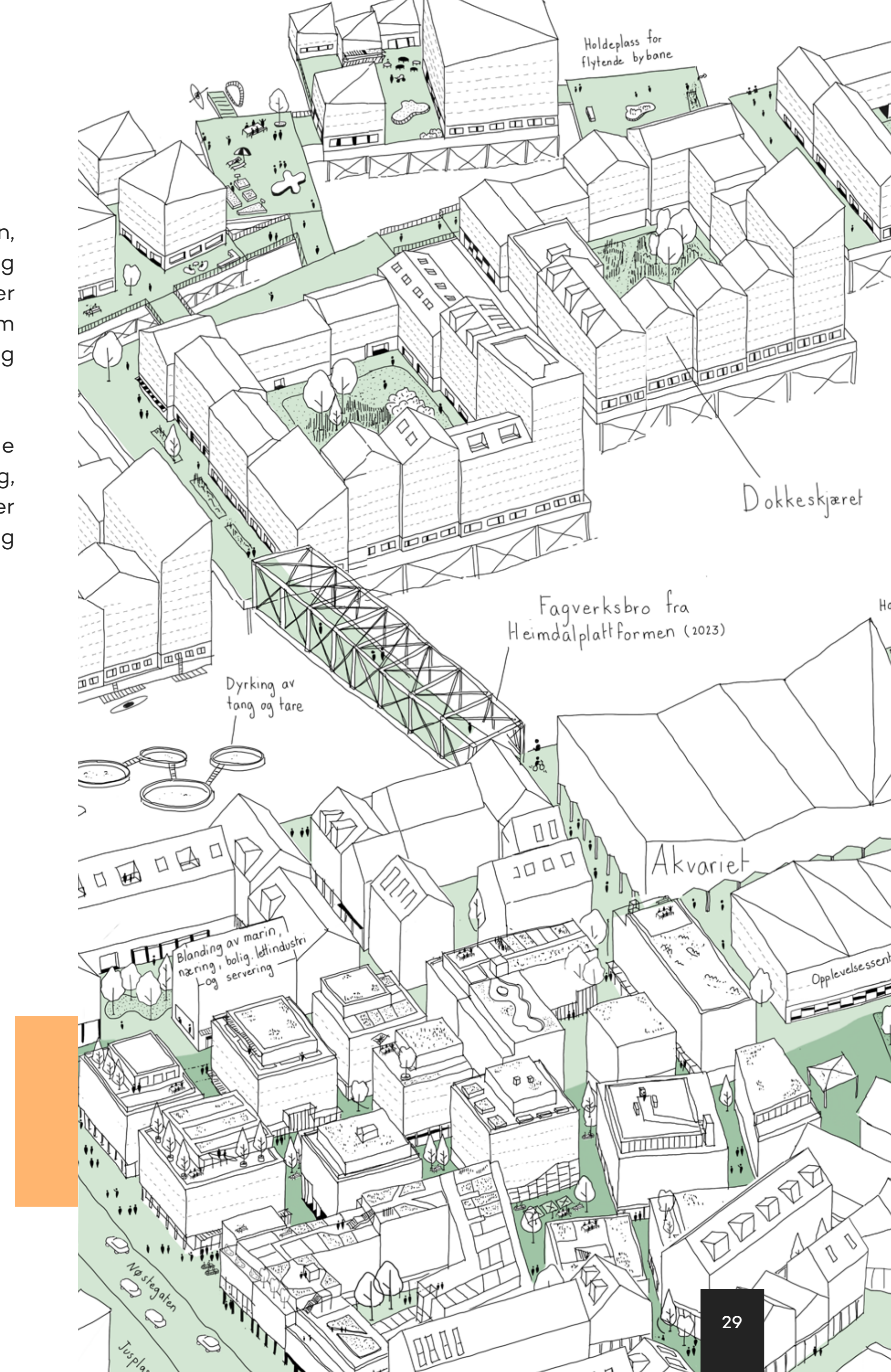
Teamet er tydelig på at dersom Dokken skal kunne bli en bydel for alle, med rimelige boliger og høye ambisjoner for kvalitetskrav, fellesarealer og blågrønn infrastruktur, vil det ikke være mulig å samtidig investere i kostnadskreven infrastruktur. De mener derfor at utviklingen på Dokken må planlegges uten investeringer som Bybane, veianlegg mm. De mener at planlegging og utvikling heller bør basere seg på mikromobilitet, og ta premisset om gåbyen på alvor. Dette mener vurderingsgruppen er spennende tanker. Det er ikke sikkert man skal bygge blåkopi av det man har gjort siste 50 år. Hva kan man finne ut av nye løsninger med testing og innovering? Vi lurer likevel på om teamet tar de grepene som virkelig monner. Teamet foreslår en nodebasert mobilitetsstrategi, med utgangspunkt i at fremtidens mobilitet er fleksibel og desentralisert basert på deleordninger. Som vi var innom innledningsvis, vil den fysiske tilknytningen til resten av byen påvirke det reelle mobilitetsbehovet. Vurderingsgruppen er ikke helt overbevist om at tiden for de store infrastrukturinvesteringer er forbi. Vi mener nok at fremtidens mobilitet finner styrke og størst effekt i kombinasjon av offentlig transport og «fleksibel» transport, herunder mikromobilitet.

Fremtidsbilder på Dokken

Dette teamet har tegnet ut livet de ser for seg i den nye bydelen, og viser oss lekne og spennende perspektiver med små og store programmer som kan fungere sammen. Her ser vi parker og natur på takene, spennende bebyggelse i variert skala som danner store plasser, trivelige gater, spennende forgårder og innergårder.

Livet i den nye bydelen på Dokken er supplert med beskrivende snitt og illustrasjoner. Livet langs fjorden er dyrking, høsting, bading, padling, båtliv og speiderliv. Den store illustrasjonen er svært innholdsrik og viser hvordan teamet har tenkt mangfoldig bruk, programmering og aktivitet i området.

FREMTIDENS DOKKEN:
Dette teamet har tegnet ut livet de ser for seg i den nye bydelen på Dokken.

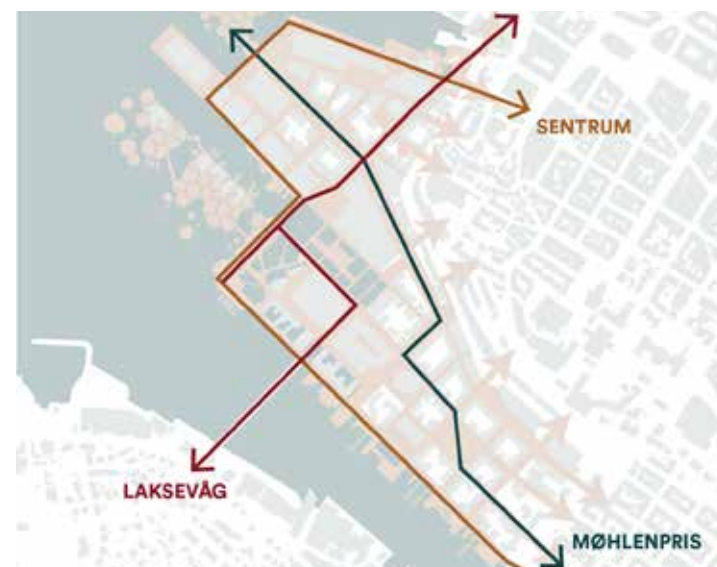

Team Asplan Viak/MAD m.fl

Asplan Viak/MAD viser oss en attraktiv og multi-funksjonell bydel (nesten) uten biler. De synliggjør hvordan bydelen kan bygges opp over flere faser, og hvordan bydelen blir seende ut over tid. Forslaget har en variert og innholdsrik sjøfront, strategier for å utvikle et rikt byøkologisk miljø, programmer og tiltak for å bygge sted nedenfra og opp sammen med folk, og bruke midlertidigheten som en ressurs i utviklingsløpet.

Skap en ny sjølinje

Koble Dokken med byen

Bilfri Dokken

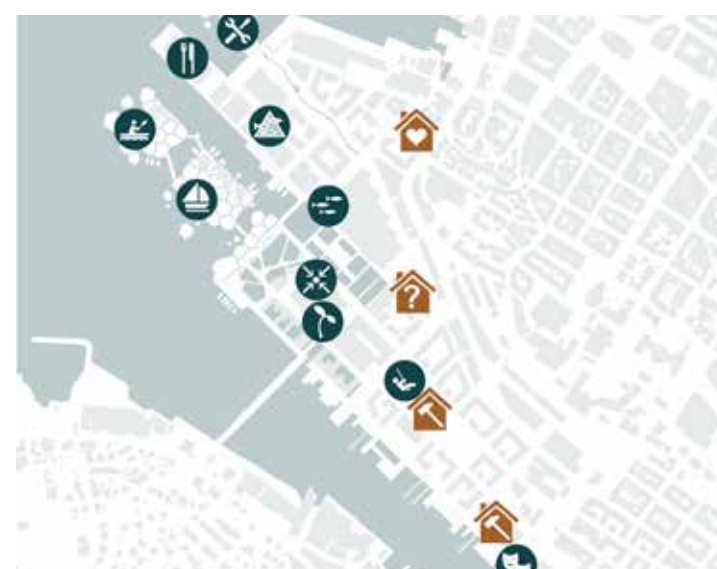

Skap rik byøkologi

TRANSFORMASJONSPROESSEN I FASER:
Fra fase 0 i dag til fase 3 i år 2035-2050.
Hver fase har sine viktige aktiviteter og milepæler, og videre 12 overordnede strategier for utviklingen.

Prioriter havnefunksjoner tilpasset byen

Lag en internasjonal byutstilling

Inviter til opplevelser for hele byen

Bygg nabolag

Legg til rette for fremtidens maritimt næringsliv

Viderefør Bergens kvaliteter

Bruk det Dokken har

Skap verdens fremste tre- og gjenbruksbydel

Overordnet grep og bærekraftig samfunnsutvikling

Teamet har utarbeidet 12 strategier de mener er riktige, og peker ut retningen for å lykkes på Dokken. Vi er enige i at dette er svært gode strategier som kan gi stake ut kursen for Dokken. Strategiene favner bredt med tanke på tekniske, kulturelle og mer samfunnsmessige utviklingstema for en bærekraftig utvikling i området. Teamet skisserer også et overbevisende og svært detaljert bærekraftprogram, med miljømessige, sosiale og økonomiske elementer, koblet til FNs Bærekraftsmål (SDG), og miljøstandarder som BREEM. De foreslår tiltak og metode for å følge opp, måle og rapportere utviklingen i sanntid. De har utarbeidet forslag til et omfangsrikt Bærekraftprogram som vi mener kommunen bør jobbe videre med.

Med innholdsrike illustrasjoner, video og bilder viser de oss livet i den nye bydelen, for mennesker og biologisk mangfold. Dette er en svært rik leveranse som virkelig har gått langt i å foreslå strategier, tiltak og strukturerende grep for hvordan Dokken kan utvikles til å bli en bærekraftig og klimavennlig bydel.

Forslag som Bylivsordinator, Bylivssenter og Byutstilling er veldig spennende ideer som vi mener kommunen og byen må sette seg ambisjoner om å få på plass og gjennomføre!

Bystruktur og plangrep

Besvarelsen viser et godt gjennomarbeidet plangrep basert på tydelige strategier for variasjon, vekst og realisering. Det blir vist hvordan området kobler seg til omgivelsene, og viderefører struktur og byform slik at Dokken blir en integrert del av sine omgivelser. Hoveddisponering av havrelaterte funksjoner og Akvariet, samt bylivsenter og offentlige programmer, ligger rundt en utvidelse av Jekteviken.

Plangrepet virker robust og tydelig med en god tilkobling til byen, og viser at Dokken kan bli et sentralt sted i den fremtidige utvidete byen. Både bebyggelse og byrom er rause i sitt offentlige preg, og lager nye viktige byrom i Bergen. Tydeligheten i strukturen gjør nabolagene lesbare. Dette kan bidra til å skape tilhørighet og identitet i de ulike områdene. Kvartalsstrukturen fortsetter fra Møhlenpris, men større og bedre. Dette er et interessant grep i forhold til å legge til rette for mer brukbare bakhager, som har stor verdi for nabolag og lokalsamfunn.

Forslaget har et sterkt bylivsfokus og baserer seg på å ta gåbyen på alvor, mens behovet for trafikk reduseres til et minimum. Teamet er tydelig på at bytunneler er feil strategi, og satser i stedet på gode gang og sykkelforbindelser, mobilpunkter og kollektivnett. Torborg Nedreaas gate blir ikke bilfri, men bydelsgate.

Ut i fra forslaget ser vi for oss at det vil være relativt lett å oppnå en trinnvis utbygging, der nabolag vokser til og utvikler seg i takt med ferdigstillelse, før man går i gang med neste område. Med en god strategi og plan for de ulike utviklingstrinnene kan man klare å skjerme nye nabolag fra å måtte leve i et anleggsområde over veldig mange år.

generell kaifront, men bruker vannet aktivt og variert i de ulike delene av sjøfronten. Samspillet mellom bygg, byrom og sjøfront mener vi vil kunne skape varierte nabolag, mens boliger i front vil bidra til en sjøpromenade med lys og liv gjennom døgnet. Dette grepet kjenner vi igjen fra Damsgårdsundet. Men det blir viktig å sikre nok areal til sjøfront for å hindre mulige konflikter mellom boende og besøkende i disse områdene. Sjøpromenaden må være raus nok til å tåle at folk bruker den gjennom døgnet, uten at de som bor i området føler seg invadert.

Teamet foreslår strategier for å bygge varierte nabolag, med et mangfoldig botilbud. Det blir foreslått en bebyggelsesstruktur med forbindelser mellom nabolag, forbindelser mellom tun, felles møteplasser og mange små fellesskap. De viser oss gode og kreative forslag til aktiviteter og tiltak for å levendegjøre Dokken i transformasjonsprosessen. Disse er tydeliggjort i spennende illustrasjoner. Her er det mange gode ideer å følge opp videre. Forslaget er svært godt gjennomarbeidet, og har en robust struktur som skaper en troverdig ramme for videre utvikling og bearbeiding. Kobling av hovedakse og byrom som dreier seg noe utover, gir en tydelig attraksjon mot sjø og tilliggende målepunkter som arbeidsplasser og attraksjoner.

Havbyen

Asplan Viak/MAD presenterer en todelt visjon; Bergen må bruke denne muligheten til å åpne byen mot havet, og invitere inn til et rikt byliv for alle. Det må også utvikles et område som kan befeste Bergen som geopolitisk senter for alt som har med havet å gjøre. Dette teamet introduserer også tanken om et aktivt kunnskapssenter; en havcampus, som et nasjonalt senter for næringsliv og forskning knyttet til havet. De foreslår å etablere Havforskningsinstituttet og Fiskeridirektoratet på tomten til dagens Bring-lager. Akvariet plasseres i direkte

tilknytning til Bybanen og hovedsykkelvei sør for Jekteviken. Av illustrasjonene kan vi lese et spennende og innholdsrikt havmiljø bygget opp rundt Jekteviken og Sydnes. Miljøet fungerer sammen med fremtidsrettede havnefunksjoner for turisme, logistikk og transport, samt fartøy knyttet til havinstitusjonene og andre virksomheter. Her ser vi tydelig at Bergens karakter som havneby fungerer sammen med en tett utbygging og andre programmer som videregående skole, bolig, hotell, næringsliv, start-ups og andre aktører. De utvider og forsterker Havbyen med et Havsenter i nord utenfor Hurtigruteterminalen, med øyer vest i et Øyrike som passer til forskningsaktivitet og rekreasjon. Teamet har klart å vise hvordan et spennende Havby-miljø kan utvikles med utgangspunkt i Bring-tomten.

HAVBYEN:

Bergen er Havbyen i Norge med viktige nasjonale og internasjonale marine og maritime miljøer. Byrådet ønsker å videreutvikle området rundt Puddefjorden, herunder Dokken, til et sammenhengende næringsområde for havnæringene. Samlokaliseringen av Havforskningsinstituttet, Fiskeridirektoratet og Akvariet er en viktig del av denne strategien.

Utdyping av vurderingsgruppens anbefalinger

Leveransene er en omfangsrik og inspirerende idebank for transformasjonsprosesser og utviklingsarbeid på Dokken. Teamene viser hvordan en tenkt fremtid på Dokken kan se ut, og hvordan vi kan rigge oss for å komme dit.

Bergen kommune må bruke sin unike posisjon som grunneier til å vise hvordan ambisjoner kan omsettes i praksis. Dokken er århundrets mulighet - og det må settes en tydelig retning når dette potensialet skal realiseres. Vi ønsker å trekke frem de overordnede lærdommene som prosessen med parallelloppdragene har gitt. Disse bør få en viktig plass når Bergen skal utvide sitt byareal, og sette kurs for fremtidens Bergen i lokal, regional og global skala.

Parallelloppdragene gir grunnlag for viktige diskusjoner i årene som kommer. Forslagene viser oss at potensialet på Dokken er stort. Forslagene er ulike, men fellesnevneren for alle teamene er at de viser oss en sjønær og attraktiv bydel med mangfoldig og inkluderende byliv. Det er plass til både store offentlige funksjoner og gode boligmiljøer, godt koblet til den øvrige byveven.

Teamenes forslag gir et godt grunnlag for å diskutere hva kommunen skal prioritere og satse på sammen med innbyggere, frivillig sektor, aktører innen næringsliv, regionale og nasjonale aktører. Med disse leveransene er Bergen godt utstyrt for å sette kursen for transformasjon og utvikling på Dokken.

Vår tydelige anbefaling er at materialet må brukes aktivt videre som inspirasjonskilde i de kommende fasene av transformasjon og utvikling av Dokken. Teamene har opparbeidet høy kompetanse om Dokken gjennom arbeidet med parallelloppdraget, som kommunen bør benytte seg av i det videre arbeidet.

Bærekraftig byliv - Livets by!

Dokken må bli et forbilde for bærekraftig byliv

Dokken må utvikles utfra mål og strategier som er relevante for Vestlandet, Bergen og Dokken, men samtidig bidra til å vise effektive løsninger på globale utfordringer. Verden står foran store kriser på flere områder - økologisk, økonomisk og sosialt. Med et privilegert fortrinn må vi ta ansvaret for å finne løsninger med overførbar betydning, i et globalt perspektiv.

Byen må gjennom hele prosessen ha et bevisst forhold til alle de tre dimensjonene av bærekraft; økonomi, økologi - og det sosiale aspektet. Vi må finne synergiene og løfte fram utfordringene knyttet til åpenbare konflikter og trade-offs. Vi må bruke muligheten området representerer til å utvikle og teste innovative løsninger som har overførbar betydning. Ikke bare på dagens behov, men på utfordringer som vi vet vil møte oss i fremtiden.

Mangfoldig og rik

På Dokken må vi vise hvordan vi utvikler attraktive og inkluderende urbane nabolag for fremtiden. En mangfoldig og rik by er kulturelt bærekraftig. Den dyrker frem kulturelle uttrykk og historiske spor. Byform og arkitektur har en menneskelig skala, med inkluderende design som legger til rette for livsutfoldelse og livskvalitet. En god balanse mellom bolig, næring og andre formål sikrer en bydel med aktivitet gjennom døgnet. Et bredt spenn av bruksområder legger grunnlag for næringsvirksomhet, kulturaktiviteter, frivillighet, kreativ utfoldelse og entreprenørskap. Disse aspektene forsterker områdets indre liv og attraktivitet. Dokken skal styrke byens tilbud til beboere, besøkende, bysamfunnet og regionen. Og ikke minst; på Dokken skal vi se fra gøy til gøy!

Robust og fleksibel

Dokken må utvikles med byform og arkitektur som er tilpasset et klima i endring, som håndterer krevende og varierende mikroklimatiske forhold. Dette handler både om trivsel og god håndtering av risiko. Det er nødvendig å finne struktur og design som er fleksibel i sin form. Bydelen må romme trygge, robuste byrom som tåler stormflo, ekstremnedbør - og i korte perioder også høy temperatur. Dokken trenger effektive og gode koblinger internt i området, og som prioriterer gående

og syklende, mot sentrum og omliggende byområder. Derfor må bydelen må utvikles for de mest miljøvennlige transportformene. Områdets utvikling over tid må sikre at Dokken er et godt og spennende sted å være. Midlertidighet må sees som en mulighet for å skape attraktivitet og læring. I alle designprosesser må det vurderes muligheter og potensielle merverdier i arealeffektivitet, flerbruk, sambruk og etterbruk. For bygg og strukturer som skal stå i mer enn hundre år må ha en fleksibel struktur, som kan omformes og brukes til nye formål over tid.

Kompakt og blågrønn

Utvikling på Dokken må bygge på balansen mellom den kompakte og den blågrønne byen. Byen må sikre tilstrekkelig blågrønn infrastruktur for nødvendige økosystemtjenester, naturmangfold og herlighetsverdier i den nye bydelen. Parker, bekker, vannspeil eller ville blågrønne oaser og fristeder for natur i byen gir oss opplevelser. Det kan også styrke økologisk bærekraft, løfte biologisk mangfold og være viktige grep for god klimatilpasning i et område. Urban blågrønn infrastruktur kan ha ulike kvaliteter. Den kan dekke menneskelige behov og bidra positivt på naturens egne premisser. Arealer med vann og vegetasjon har sin egen åpenbare verdi i form av å gi liv, og bidra til biologisk mangfold. I tillegg er blå og grønne arealer i byområder og nabolag gode arenaer for lek, avslapning, sosialt samvær, aktivitet - og ikke minst kreativitet.

Bylivet og fremtidens havneby

Noen typer havneaktivitet vil være i konflikt med, eller lite forenlig med byliv, attraktivitet og en tilgjengelig sjøfront. Det er miljømessige og arealmessige sider ved dagens havneaktivitet som er lite hensiktsmessig å prioritere sentralt i byen. Deler av havneaktiviteten kan styrke byens liv, mens mye av dagens aktivitet er svært arealkrevende med et industrielt preg. I utviklingsløpet må man finne frem til fremtidens havneliv som kan forenes med fremtidens byliv på Dokken. Byliv og nabolag må prioriteres først!

Programfestet ambisjonskompass

Ambisjoner og mål vil defineres fra start, men det er også viktig å kartlegge, analysere, forske og lære. Slik kan kursen justeres underveis, utfra ny kunnskap fra utviklingen av området - og om utviklingen i verden. Teamene viser ulike eksempler på hvordan dette kan gjøres. Vi mener at det må prioriteres å utarbeide et Bærekraftprogram som klarer å adressere alle disse sidene av en bærekraftig utvikling på Dokken. Programmet kan overvåke og kartlegge hvordan utviklingen leverer over tid, og vi kan justere og korrigere underveis. Bærekraftprogrammet til

Asplan Viak/MAD, Ambisjonskompasset til Tredje Natur og tilnærningen Advansia/Vill har valgt er alle gode utgangspunkt å jobbe videre med.

Det kan være forholdsvis lett å sette ambisjoner i starten, men det kan bli svært krevende å holde fast ved disse etter hvert. Økonomi kommer til å sette begrensninger. Sammen med byens aktører må kommunen definere hva som er viktig og riktig, og hvor langt man er villig til å gå. Dokken representerer muligheter for eksperimentering, testing og læring som kan skape store merverdier for samfunnet. Det må legges til rette for samarbeid på tvers av sektorene. Man må også velge samarbeidspartnere som ønsker en rolle som pådriver for bærekraftige løsninger og verdiskapning for byen. Slik kan byens kunnskap, engasjement og investeringsvilje skape merverdier for Dokken, Bergen og verden.

Vi ønsker å løfte frem og tydeliggjøre noen strategiske områder vi mener må prioriteres i videre utviklingsarbeid.

Vis klimaomstilling i praksis!

Dokken må levere på klimamålene og tilpasse seg et klima i endring.

For det første; skal vi levere på klimamålene må det prioriteres i konkrete veivalg og tiltak. Vi må også sette tydelige målsettinger som etterprøves, og styres etter. Dokken kommer til å bygges ut i hele perioden frem mot 2050, og det som bygges nå må tåle å sees i lys av Paris-avtalen. Nullutslippsbyen må konkretiseres og gjøres målbar. Først da kan man skille mellom tiltak som sminker og tiltak som monner. Skal Dokken levere på enda høyere mål og være en pluss-bydel, krever det produksjon og sirkulasjon av mye energi i området. Gjennom samarbeid med offensive kunnskaps- og innovasjonsmiljøer og infrastruktureiere, kan man utfordre hva som er mulig.

De største klimagassutslippene, som er relevante for utvikling og transformasjon på Dokken, ligger til arealbruk (hvilke funksjoner som plasseres her versus andre steder), mobilitet og transport, avfallshåndtering og klimakontroll i bygg. I tillegg kommer forbruk av varer, som per i dag ikke er med i de Norske utslippstallene fordi de produseres i andre land.

Området må utvikles med et bevisst forhold til direkte og indirekte effekter av valgene som tas under transformasjon, utvikling, drift og bruk av området. Det må utvikles systemer og kultur som bygger opp et bevisst og kunnskapsbasert forhold om konsekvenser av produksjon, livsløp, drift og etterbruk

eller dekonstruering. Her finnes det allerede erfaringer fra norske og nordiske byer som Bergen kommune og et fremtidig utviklingsselskap kan bygge videre på. I tillegg kommer den kunnskapensom allerede finnes i byens forsknings-, universitets- og høyskolemiljøer og privat næringsliv.

Det vil også være behov for klimatilpassing av byggeprosjekter på Dokken. Det bør tidlig avklares hvilke scenarier som skal legges til grunn for tidlig fase.

En tilknytning til programmer og forum som norske Futurebuilt, og tilsvarende ambisiøse europeiske eller globale programmer, kan også inspirere private og offentlige aktører til å jobbe for innovative løsninger på Dokken. Med Dokken som case er det muligheter til å utvikle og styrke byens og regionens rolle som pådriver gjennom samarbeid for en bærekraftig utvikling med resultater å vise til. Konkurransen inspirerer til innsats og skaperkraft. For det offentlige og for næringslivet i byen og regionen, bør dette sees som muligheter for økt verdiskaping og konkurransefortrinn.

Vi mener dette innebærer at:

- Dokken må utvikles og bygges for et klima i endring
- Området må utvikles med målsetting om null utslipp fra dag en, og med ambisjon om å bli energipositiv
- Området må planlegges og utvikles for fremtidens mobilitetsløsninger
- Prosjekter må planlegges og gjennomføres utfra en livssyklusenkning, og etter prinsipper for sirkulære systemer og verdikjeder

Bygg lokalsamfunn!

Vi bygger samfunn gjennom eierskap og engasjement.

Lokal samfunnsutvikling handler om å bygge flere identiteter. Folk vil være med å skape, og Dokken må bygges med rom for et mangfold av identiteter. Viktige stikkord er timinuttersbyen, bydelskultur, delekultur, fellesarealer og arenaer for deltakelse og samskaping.

Attraktive, offentlige og tilgjengelige byrom er viktige grep for å skape en by for byens innbyggere, arbeidstakere og besøkende. Inkluderende arenaer er viktig for den demokratiske og den skapende byen. Mangfoldet av meninger, perspektiver og engasjement må synliggjøres. Det må jobbes med flere verktøy på flere arenaer for å engasjere og mobilisere de som ofte faller utenfor medvirknings- og samskapingsarenaene.

Det tar tid for en ny bydel å utvikle spennende områder med mangfold, kulturelle lag og høyt aktivitetsnivå. Teamene tydeliggjør for oss at lange utviklingsløp medfører større behov for å inspirere til deltakelse og eierskap. De foreslår flere virkemidler, aktiviteter og tiltak som kan styrke engasjement, identitet, aktivitet og attraktiviteten i områdene underveis. Det må legges til rette for engasjert samarbeid på tvers av relevante aktører som kommune, utviklingsaktører, innbyggere og næringsliv.

Utviklingsfasen vil kreve arenaer, fasilitator, pådriver og koordinator for å sikre aktivitet, deltakelse og gode prosesser.

Innbyggerne må synliggjøres som aktive bidragsytere, som setter i gang ting, og som er med å teste ut.

Bygg den mangfoldige Boligbyen!

Dokken må utvikles til en bydel for alle.

Et boligmarked som preges av høye kvadratmeterpriser i sentrale strøk er ekskluderende for både barnefamilier, single og lavinntekstshusstander. Det må jobbes på flere fronter for sikre et mangfoldig og variert boligmarked dersom ulike deler av befolkningen skal ha en reell mulighet til å bosette seg i den nye bydelen.

Dokken er Bergen kommunes mulighet til å ta regi i utviklingen, og vise hvordan boliger og boligområder kan bygges og utvikles attraktive hjem for barn, barnefamilier, unge, voksne og eldre. Kommunen må være pådriver for å utvikle nye boligmodeller som styrker både sosial og miljømessig bærekraft.

Gode møteplasser, både utendørs og innendørs, for ulike behov og aldre, er viktig for å skape felleskap og tilhørighet, trivsel og god livskvalitet. Det kan også senke terskelen og inspirere innbyggere til deltakelse og engasjement i sitt nabolag. Gjennom faseutvikling og for de ulike områdene, og for bydelen som helhet, må sosial infrastruktur sikres. Dette må ikke begrenses til å kun handle om barnehager og skoler. Nabolag må bygges opp med arenaer for økt felleskap og tilhørighet. Dette kan være alt fra fellesverksted eller andre typer fellesaktiviteter, samfunnshus, urbane klyngetun, fellesløsninger for å bygge delekultur, arealer for dyrkning, mm.

Som Advansia/VILL skriver: For å få til den flerfunksjonelle byen hvor det er plass til både sykepleiere, småbarnsfamilier og kanskje også vanskeligstilte er det viktig å se på alternative modeller for både tomteutviklingsstrategier og boligutvikling. Tredje Natur introduserer klyngetunet som et urbant konsept, og viser oss at nettopp denne fleksible byggeformen egner seg godt til å bygge bærekraftige lokalsamfunn. Teamet viser også til interessante modeller og erfaringer fra Danmark for å jobbe aktivt med den såkalte tredje boligsektor. Asplan Viak /MAD foreslår at det settes av soner til byggefelleskap og selvbygging, bærekraftige bofelleskap, selvbygde studentboliger, mv. Advansia/VILL mener det må utvikles tomtestrategier for ikke-kommersielle boligutviklere til de ulike tomteområdene, og at det bør settes av områder for boligsosial eksperimentering på Dokken.

Teamene har mange inspirerende og krevende forslag til strategier og tiltak som bør jobbes videre med. Sammen med private, og kanskje til og med nasjonale krefter, kan kommunen bidra til en sosialt bærekraftig revolusjon innen boligsektoren.

Vi liker tanken til Asplan Viak/MAD om en internasjonal boligutstilling på Dokken. Det vil være en glimrende anledning til å sette ambisjonsnivået høyt for kommunen og samarbeidsaktørene. Dette handler også om attraktivitet og en ny identitet for Bergen sentrum!

Kommunen må ta et overordnet ansvar og sikre at det jobbes målrettet og langsiktig for et mangfoldig og inkluderende bomiljø på Dokken.

Kommunen, eller kommunens utviklingsselskap, må danne partnerskap med eiendomsutviklere og andre aktører, som kan bidra til å nå målene om et mangfoldig og inkluderende bomiljø.

Det må jobbes sammen med naboer, mulige nye innbyggere og eksisterende brukere for å bygge eierskap, engasjement og identiteter. Slik kan man sammen skape nabolag med egen karakter.

Bruk vann og regn!

Bydelens identitet må bygge på sjø og vann og gi byen nye kvaliteter.

Dette må utvikles som et bredt konsept for hele bydelen. Konseptet må tilpasses klimabildet med økende overvann, stormflo og havnivåsting, og de rekreative og naturmessige sidene i bydelen. Det regner mye i Bergen, en ressurs vi i mye større grad kan spille på i byens omgivelser. I tillegg har vi en uendelig lang sjøfront som må skape verdier for byens befolkning og besøkende.

Fremtiden er våtere og villere. Dette kan gi bydelen spennende landskapsarkitektur, byrom, gater og plasser som gjenspeiler årstider og klima. Teamene viser mange spennende grep og løsninger i ulik skala som vil være spennende å bygge videre på. Tredje Natur sine klimaallmenninger kan eksempelvis tydeliggjøre den variasjon og dramatik i lokalklimatiske forhold, og de globale endringer som vil få konsekvenser for bylivet også i Bergen.

Asplan Viak/MAD og Advansia/VILL viser oss en sjøfront med stor variasjon utfra både rekreativ og kommersiell bruk. De viser oss rause kaiarealer som gir rom for havnerelatert aktivitet som Hi og Fdir sine forskingsfartøy, Hurtigruten og godslogistikk. De viser oss brygger og øyer for bading og småbåtliv med småskalert bebyggelse som naust og sjøhus for aktivitet og lidenskap, saunabåter, øyer for planter og dyreliv, sjøområder for dyrking, mm.

Sjøen og vannet må brukes som identitetsskapende ressurser for området. Sjø, vann og regn kan være kvaliteter i en by, men i Bergen representerer de også ville krefter som må gjenspeiles i byens design.

De fysiske omgivelsene må styrke byens forhold til sjø og vann, og bidra til en aktiv og attraktiv sjøfront for byens innbyggere.

Bygg Havbyen!

Bergen for Havbyen og Dokken for Bergen

Havbyen som konsept handler om globale, nasjonale og lokale identiteter og attraktiviteter. For å skape verdier på Vestlandet som kan ta oss ut av olje og gass, og flytte behovet for arbeidskraft og kloke hoder inn i nye og bærekraftige næringer, må vi bygge på byens kompetansemiljøer og næringsliv. Norge er verdens fremste havnasjon, og Bergen er den viktigste HAVBYEN. Med utgangspunkt i ressursene i havet, har vi utviklet kompetanse og næringer som i dag er i verdensklasse. Havbyen Bergen representerer drivkraften i prosjektets tidlige fase.

Institusjoner, virksomheter, byform og arkitektur må bidra til å synliggjøre havbyen, og skape opplevelser som øker samfunnets relasjon til livet i havet, med egenverdi og betydningen for en bærekraftig fremtid. Initiativ må dyrkes frem og synliggjøres. Økosystemer for innovasjon, verdiskaping og nye verdikjeder basert på verdensledende kompetanse må videreutvikles, forsterkes og kobles til andre økosystemer i Bergen. Det grønne skiftet på Vestlandet kan forsterkes gjennom å skape spennende arenaer som legger til rette for samarbeid på tvers av kompetansemiljøene.

Samlokaliseringen av Havforskningsinstituttet og Fiskeri-direktoratet på Dokken blir et kompetansesenter i nasjonal og global skala. Akvariet har minst like høye ambisjoner. Dette må skape ringvirkninger for byen og regionen, og bli foregangsprosjekter for bærekraftig byggeri, hvor utforming

og arkitektur synliggjør og formidler forskning og kunnskap. Aktivitet og kompetanse må kobles til bydelens liv på fysiske og sosiale arenaer for å styrke samfunnets bevissthet om livet under vann.

Vi mener at tematikk knyttet til Havbyen må løftes inn på nye arenaer og kobles til for eksempel barnehage, skole, sørvis, reiseliv og rekreasjon når Dokken utvikles. Her må de tre forvaltningsnivåene kommune, region og stat samarbeide for å utnytte spennende muligheter, og sikre at fremtidens arbeidstakere har den beste kompetansen om havet for en bærekraftig verdiskaping og Vestlandets grønne skifte.

Vi liker ideen til Asplan Viak/MAD om å bygge kvartaler som blander Havbyaktører som Hi, Fdir og Akvariet sammen med barnehage, ungdomsskole og videregående skole. Dette kan skape spennende synergier for fremtidens kompetansemiljøer. Sjøfronten må selvsagt være tilgjengelig som et rekreasjonsareal, men har også potensiale som undervisningsareal for barnehager og skoler. Deler av sjøfronten bør derfor utformes og bygges opp til en spennende arena for å utforske livet under vann, som en del av Havby-konseptet.

De første Havby-institusjonene må bli foregangsprosjekter for bærekraftig byggeri, med utforming og arkitektur som kobler livet i byggene til livet i omgivelsene, bydelen og byen.

Havby-konseptet må bygge opp om nyskapende miljøer og gi attraktive kvaliteter for hele byen og regionen. Skal vi tiltrekke de kloke hodene, trenger vi å forstå hva som tiltrekker verdensborgeren.

Havby-konseptet må løftes inn på nye arenaer og kobles til for eksempel barnehage, skole, sørvis, reiseliv og rekreasjon når Dokken utvikles.

Sats på innovasjon og nyskaping!

Prosesser og samarbeid for bærekraftig verdiskaping.

Suksesshistorien om Dokken som byutviklingsprosjektet, der vi i ettertid er enige i at vi flyttet grenser og fant løsninger som utgjorde en reell forskjell, vil avhenge av riktige prosesser, kompetanse og samarbeid til riktig tid. Dokken er en mulighet for kommunen og byens aktører å være pådriver til kunnskapsutvikling fra vårt privilegerte ståsted. Og det viktigste for suksess i en lang utviklingshorisont er kanskje dette; at ikke alle prosesser skal lukkes for fremtiden.

Vi kan ikke løse krevende utfordringer med samme metodikk og tankesett som bidro til å skape dem. Vi må tenke nytt og annerledes, og lære på tvers av fag- og sektorområder. Innovasjon oppstår på tvers av sektorer og disipliner. Men, vi må også koble på innbyggerne med sitt engasjement og skapende kraft, og ha med brukerperspektivet. Vi må styrke innovasjonskulturen, men trenger også å øke omstillingskompetansen for å sikre bærekraftig samfunnsutvikling.

Det vil kreve lederskap å bygge kultur for innovasjon og omstilling. Utvikling av strategiske verktøy og prosesser må prioriteres. Vi må skape ulike typer arenaer der innovasjon og nyskaping kan skje. Å benytte utviklingsrommet på Dokken til å sikre fremtidsorientert læring, innovasjon og samhandlingsverdier er essensielt. Alt trenger ikke være like grensesprengende. Arenaer, lokaler og arealer for kreative krefter kan inspirere andre, og generere ideer for større nyvinninger. Hele designvirkemiddelkassen trengs i dette arbeidet. Kommunen, næringsliv, forskningsmiljøer og andre aktører må utforske, teste, feile, lære, forbedre og finne løsninger som tar oss dit vi vil. Vi styrker miljøene vi har, og øker fokus på det vi trenger. Utfra dette kan nye ideer og løsninger vokse frem og styrke byen og regionens verdiskapingskraft.

Tre team har jobbet med designspekulasjon og vist oss sine fremtidsbilder for Dokken. Vi vil trenge løsninger som vi ikke kan se for oss. For å få til dette må vi også å skape rom for spekulasjon.

Teamene har mange gode forslag som kan utforskes videre, og tas i bruk for at kommunen og aktørene skal kunne teste, lære og flytte grenser.

Asplan Viak/MAD beskriver ulike metoder og prosessverktøy for å skape sted – steg for steg. De trekker frem Il de Nantes som et spennende referanseprosjekt der det er bygget erfaring med å jobbe utradisjonelt med stedsutvikling. Enkle midler og midlertidig bruk av eksisterende strukturer har skapt liv og aktivitet i en bydel under utvikling. De midlertidige prosjektene beskrives som deler av en stegvis utviklings og modningsprosess. Dette er en tenkning vi mener må benyttes i utviklingen på Dokken.

Tredje Natur beskriver tre pionerer som på hver sin måte kan bli viktige elementer for å utvikle Dokken som sted for ulike miljøer og brukere. Havkvartalet danner grobunn for interaksjon, samskaping og innovasjon innen marin sektor. Sukkerhustorget utvikles til et formidlingsrom som kan synliggjøre verdiene og aktivitetene som skapes. Området under Puddefjordsbroen utvikles med kreative verksteder og en gigantisk dissepark som sammen skaper en hub for lek, innovasjon og entreprenørskap. Å etablere ulike typer programmer, fysiske arenaer og bygg slik Tredje Natur beskriver, tror vi kan ha en sterk effekt på å skape stedet Dokken for byens befolkning.

Advansia/VILL viser til VPOR (veiledende plan for offentlig rom) som et verktøy for inkrementell utvikling. Noen beslutninger må landes i dag, men mange kan ligge til fremtiden og utforske underveis. Vi mener at den langsiktige modningen i denne måten å jobbe på har stor verdi for første utviklingsfase, og åpner for at fremtidig kompetanse kan bidra med nytenkende løsninger på fremtidens utfordringer. Arealmessige styringsverktøy må være fleksible nok til å kunne tilpasses områdets modning og muligheter over tid.

Å etablere tydelige piloter, pionerområder, og teste temporære aktiviteter og funksjoner i korte og lange løp, blir en viktig del av arbeidet for å skape en bydel som viser hvordan bærekraftige prinsipper omsettes til praksis. Å skape arenaer for reell utvikling via strategisk involvering, medvirkningsprosjekter og samskapingsmuligheter blir særlig viktig. Det vil kreve ressurser til å gjøre denne jobben ordentlig over tid, både menneskelige ressurser i en organisasjon, fysisk tilstedeværelse og fysiske lokaler. Dette kan for eksempel gjøres gjennom å bygge videre på ByLab, etablere et Bylivssenter med en Bylivskoordinator, og utvikle andre innspill- og involveringsarenaer.

Vi anbefaler at det utarbeides en utviklingsstrategi som ivaretar praktisk prosess over tid for å skape arenaer og aktiviteter på Dokken, og at det prioriteres ressurser til ledelse og koordinering for utviklingsløpet.

Vi anbefaler at kommunen viser lederskap og blir en pådriver for kunnskapsutvikling, sammen med byens aktører og kompetansemiljøer, for å finne løsninger som gjør en reell forskjell og flytter grenser.

Vi anbefaler at piloter, pionerområder, temporære aktiviteter og funksjoner blir en viktig del av arbeidet for å skape aktivitet og attraktivitet, eller for å vise hvordan bærekraftige prinsipper kan testes og omsettes til praksis.

Vi anbefaler at styringsverktøy utarbeides til å være fleksible nok til å kunne tilpasses områdets modning og muligheter over tid.

Bruk eierrollens muligheter!

Benytt eier- og utviklerrollen til å få til ønsket by- og samfunnsutvikling.

Teamene tydeliggjør dette for oss, det handler om helhetlig planlegging og tverrfaglig samarbeid. Dokken er en mulighet til å ta en tydelig posisjon, og ansvar for løsningene som trengs internasjonalt. Det er en unik mulighet for å skape både markedsmessige og samfunnsmessige verdier. Vi trenger en bydel med konkrete løsninger, som bidrar til å flytte grenser og sette ny kurs for å oppnå likeverd, verdighet og økt forståelse for naturen, for oss selv og andre.

Utviklingspotensialet må sees i sammenheng med potensialet for samfunnsmessig innovasjonsverdi som ligger i utviklingsløpet, en verdi som må forvaltes til fellesskapets interesse. Det må jobbes både med det teoretiske mulighetsbildet og praktisk gjennomførbare utviklingsløp.

Det handler om kommunens rolle og ansvar som samfunnsutvikler. Det handler om hvordan eierrollen kan brukes som verktøy til bærekraftig samfunnsutvikling med stor overføringsverdi for resten av samfunnet. Det må fokuseres på læringsverdi som kan overføres til andre deler av kommunens ansvarsområder, og inspirere private aktører. Kommunen som eier må være pådriver for å skape et forbildeprosjekt som kan engasjere samfunnet til endring og omstilling.

Leveransene peker alle på nødvendigheten av «fleksibel styring» i utviklingen av området. VPOR og eksperimentelle, radikale og interaktive tilnærminger som midlertidige byrom og innbyggerinvolvering i ByLab, Bylivssenter, Bylivskoordinator o.l. er nevnt som eksempel på virkemiddel. Dette krever organisatorisk kapasitet.

Skal kommunen bruke sin eierrolle til å skape endring må det legges til rette for, og stilles krav til å utvikle og teste modeller, konsepter og løsninger innen bolig, infrastruktur, energiforsyning, delingsøkonomi, osv. sammen med private aktører. Målet må være å sikre sosial bærekraft, klimaomstilling og bidra til økt biologisk mangfold.

Kommunen må være en pådriver for bærekraftig byliv og etablere nødvendig infrastruktur for nøytrale og transparente prosesser, god koordinering og metodeutvikling.

Kommunen må sikre forpliktende partnerskap med offentlige og private aktører som sikrer at alle prosjekter leverer på overordnede mål og ambisjoner.

Kommunen må definere hvilke kvaliteter som skal prioriteres før tomter skal utvikles og selges i samarbeid med private aktører.

Kommunen må sette tydelige prioriteringer og strategier som sikrer mangfoldighet innen boligmassen som skal planlegges, designes og realiseres på Dokken.

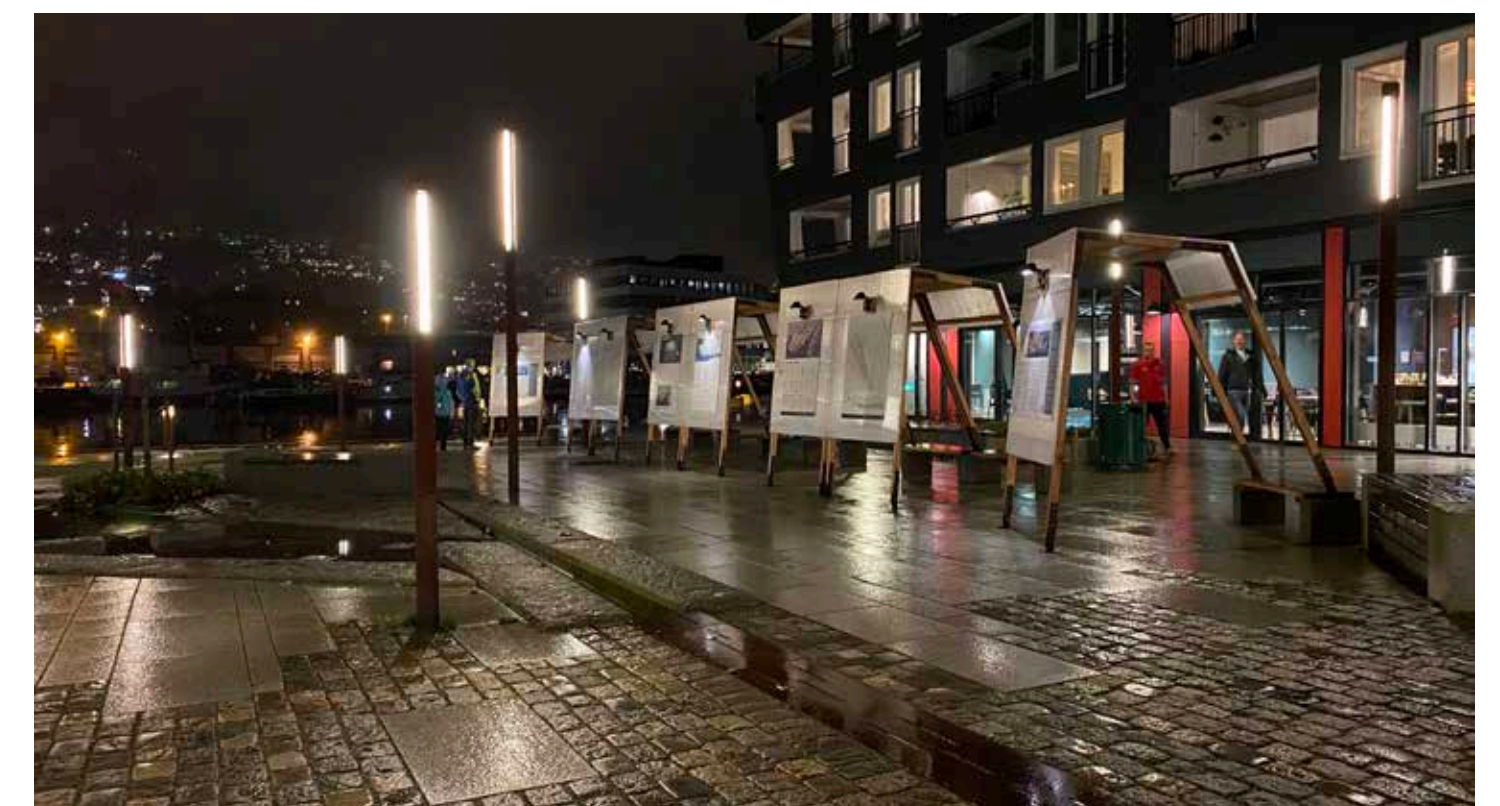
Tilbakemeldinger fra teamene etter parallelloppdraget

I etterkant av parallelloppdraget ble teamene bedt om å komme med tilbakemeldinger og lærepunkter på rammene for oppdraget, oppgavene og prosessen. Målet for kommunen som oppdragsgiver er å overføre læringspunkter og kunnskap til eventuelle tilsvarende utlysninger.

Først og fremst melder teamene at de er veldig glade for å få muligheten til å jobbe med et så spennende oppdrag, og komme med sine ideer og forslag til hvordan Dokken kan utvikles.

Gjennomføringen av prosessen var bra, særlig i lys av koronasituasjonen. Det var positivt at teamene ble oppfordret til å fordype seg i ulike tematikk ved midtveisseminaret. Den digitale gjennomføringen av prosessen førte til noe begrenset mulighet for dialog mellom de ulike teamene. De savnet bl.a. en tettere dialog med aktørene på Dokken (f.eks. naboer, Bergen havn, Statsbygg, Akvariet m.v.).

Tverrfaglig kompetanse er riktig løsning til et så omfangsrikt og komplekst oppdrag. Men tverrfaglige team innebærer gjerne at teamene blir store og kan medføre krevende prioriteringer innenfor rammene av oppdraget. Parallelloppdrag skal betales 1:1 timeforbruk i motsetning til konkurranse med mulighet for å vinne noe. Dette er en krevende balansegang for teamene, mange ulike fagområder og firma som skal involveres på en god måte er ressurskrevende. Kommunen bør være oppmerksom på dette og ha det med i planleggingen av tilsvarende oppdrag.

Oppsummering av leveransene

Den følgende delen gir en beskrivelse av noen utvalgte hovedpunkter i teamenes forslag. Beskrivelsen tar utgangspunkt i de ti oppgavene som ble gitt til teamene i utlysingsprogrammet.

For mer detaljerte opplysninger vises det til leveransene i sin helhet, [klikk her](#). Her kan du se teamene selv presentere arbeidet sitt - [klikk her](#).

Advansia/VILL m.fl.

Overordnet

Hovedfokus til teamet har vært å skape en rollemodell for bærekraftig utvikling med utgangspunkt i FNs bærekraftsmål. For å nå det overordnede målet om at Bergen skal oppfylle alle FNs 17 bærekraftsmål, og ta posisjonen som en rollemodell for bærekraftig bydelsutvikling, er bærekraftmålene strukturert etter de tre hoveddimensjonene sosial-, økologisk- og økonomisk bærekraft. Under dette er det satt åtte konkrete, målbare mål.

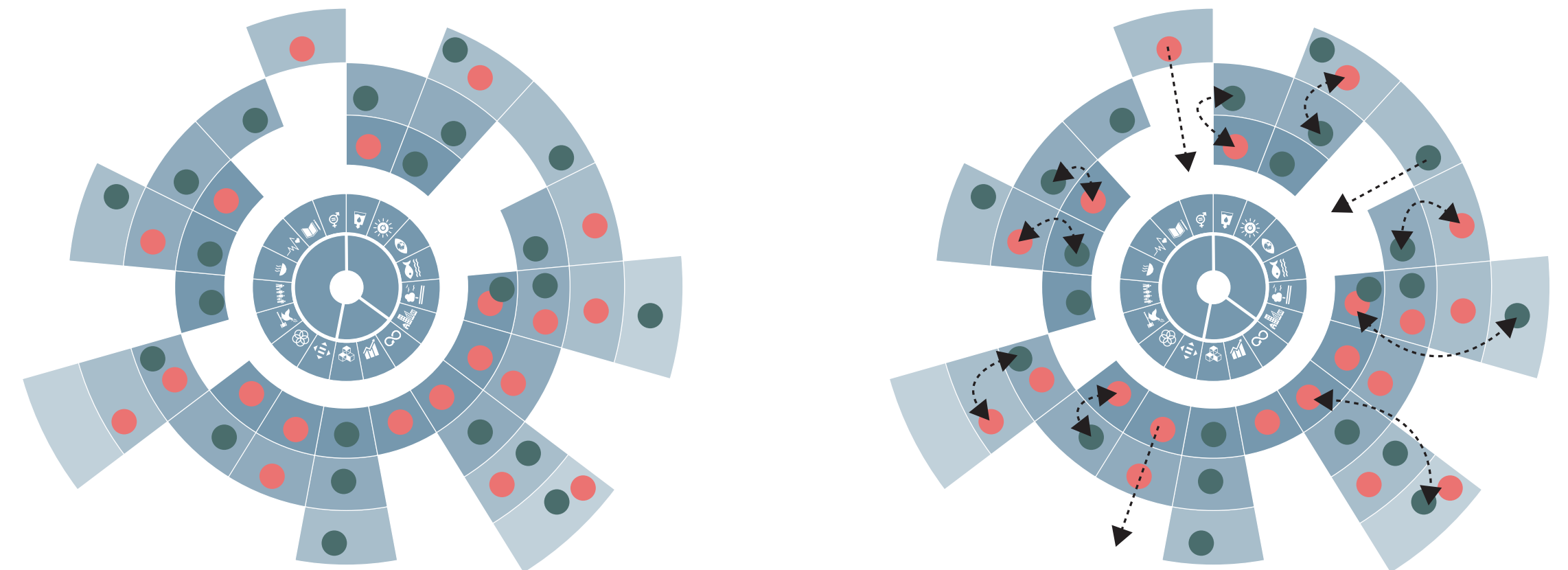
Teamet foreslår en metode der bærekraftig fokus blir målt og evaluert for å påse at det blir arbeidet likeverdig med alle de 17 bærekraftmålene. Det er knyttet egen strategi til de 17 bærekraftmålene, og tiltak som kan bli realiteter dersom foreslåtte strategier gjennomføres.

Teamet foreslår videre at kommunen vedtar en overordnet strategi som definerer mål, verdier og føringer for Dokken i en tidshorisont på 30 år. Den skal gi rom for fleksibilitet, men sikre at ambisjonene og posisjonen ikke mister sin gnist og relevans i utviklingsperioden. De anbefaler å gjennomføre en VPOR (veiledende plan for offentlig rom) i stedet for en områdeplan, og har foreslått et utkast til et VPOR-kart som kan danne grunnlag for tiltak og visualiseringer. Et slikt verktøy kan fastsette noen grunnleggende strukturer fra begynnelsen, og oppdateres i takt med behov for endringer.

Flerbruk og sambruk

Teamet har gjennom en illustrasjon vist hvordan et flerfunksjonelt boligkvarter på Dokken kan se ut. De viser også til at Bergen Havns tilstedeværelse på Sydnestikkeren krever arealer til logistikk og havn, samtidig som Hi trenger tilsvarende fasiliteter ved kontorbygget, der rederiet skal få plass. De foreslår derfor å samlokalisere, slik at aktørene kan bruke de samme fasilitetene. Boligbyen på Dokken

Teamet har foreslått en rekke strategier under målet om sosial bærekraft, for å sikre en mangfoldig bydel med åpen medvirkning. Det blir blant annet foreslått å utvikle tomtestrategier for ikke-kommersielle boligutviklere til de ulike tomteområdene som teamet har vist i VPOR-kartet, at tomtene som utvikles må være av ulik størrelse for å sikre deltakelse fra mange ulike boligutviklere og at kommunen viderefører sitt arbeid med Bopilot og lignende, og identifiserer områder til boligsosial eksperimentering.

KARTLEGGING AV VISJONSUTVIKLING OG EFFEKTFOKUS:

Prosjektets visjon settes i midten av rosen, og de ulike kartlagte tiltakene plasseres radielt i henhold til relevans. Dette kan gi et bilde av hvordan tiltakene bidrar til idé og intensjon.

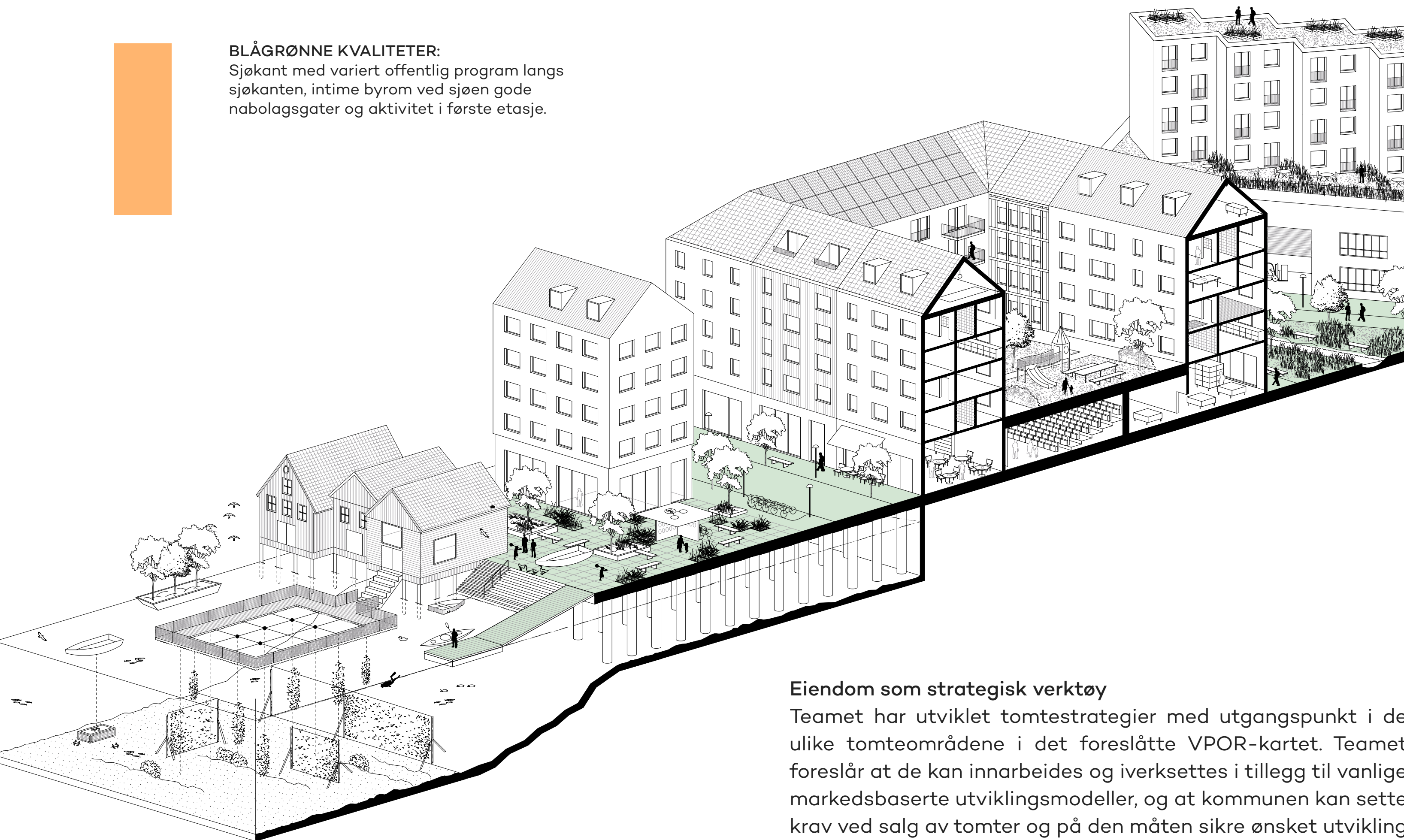
Trinn 2 – innovasjon (illustrasjon til venstre) handler om å fremskaffe nye handlinger som ikke er tenkt på enda.

Bærekraftsrosen gir da et bilde på utviklingen i fremtid. I trinn 3 – effekt (illustrasjon til høyre) foreslår teamet en ny rangering av tiltakene, der høyest effekt settes lengst inn mot sentrum av rosen. Dette gir et annet bilde enn

Trinn 1 og 2 som er koblet mot prosjektets visjon. Trinn 3 kobles til måloppnåelse på det enkelte FN bærekraftsmål.

BLÅGRØNNE KVALITETER:

Sjøkant med variert offentlig program langs sjøkanten, intime byrom ved sjøen gode nabolagsgater og aktivitet i første etasje.

Eiendom som strategisk verktøy

Teamet har utviklet tomtestrategier med utgangspunkt i de ulike tomteområdene i det foreslåtte VPOR-kartet. Teamet foreslår at de kan innarbeides og iverksettes i tillegg til vanlige markedsbaserte utviklingsmodeller, og at kommunen kan sette krav ved salg av tomter og på den måten sikre ønsket utvikling av enkelte kvartaler.

Teamet foreslår at kommunen velger en strategi om å gå i null ved salg av de kommunale eiendommene på Dokken. Strategien

omfatter å bruke handlingsrommet kommunen har som grunneier til utviklingen av Dokken. Det kan for eksempel innebære å legge til rette for sosial bærekraft i form av rimeligere boliger, jf. over.

Teamet anbefaler at det blir sett på alternative modeller for tomteutvikling og utvikling av eieboliger og utleieboliger, for å oppnå sosial bærekraft i boligutviklingen.

Blågrønne kvaliteter

Teamet tar utgangspunkt i at en VPOR skal gi overordnede rammer for offentlig rom, som sikrer den blågrønne strukturen på Dokken. Videre foreslår de å sikre felles eierskap til byrom og byutvikling gjennom å gi innbyggerne ansvar for å forvalte fellesområder og grønnstruktur, for igjen å skape gode nabolag. De legger også vekt på å bedre forholdene under vann, blant annet ved å legge til rette for urbant havbruk, havbondegård og en levende sjøfront.

Identitet, medvirkning, samskaping og midlertidig byliv

Teamet viser til behovet for bedre måter å forankre beslutninger som berører fellesskapet, særlig der det gjelder spørsmål som er verdibaserte, fulle av dilemma og med krav om langsiktige svar og løsninger. De viser til Dokken som et laboratorium, og at utviklingen av Dokken kan bli en spennende medvirkningsprosess som bør starte før første spade settes i jorden. Vi trenger alle trening i å bli mer åpne for økt deltakelse fra opplyste innbyggere - og lytte til byens kollektive klokskap.

Videre foreslår teamet å etablere en digital allmenning/møteplass og en fysisk møteplass for å inspirere, sikre engasjement og bred medvirkning i utviklingen av Dokken, og videreføre arbeidet med Bopilot mv. (som nevnt over).

Teamet ser VPOR som et redskap for utvikling over tid, og at den vil gi fleksibilitet til Dokken som en testlab. De foreslår å åpne fraflyttede områder etter hvert som havnen flytter til Ågotnes, og at områdene brukes til blant annet 1:1 testing, popup, midlertidige strukturer mv.

Havnebyen og havbyen på Dokken

Teamet foreslår å lage en marin campus på Sydnesutstikkeren. Den vil inkludere lokalisering av nytt kontorbygg for Havforskningsinstituttet (Hi) og Fiskeridirektoratet (Fdir), lokalisering av Akvariet i Bergen, og en riktig miks av boliger og maritimt rettet næringsliv og lett industri.

Teamet foreslår å plassere Hi og Fdir på Sydnesutstikkeren (dagens Bring-bygg), med Akvariet ved siden av. De begrunner plasseringen med at det kun er denne tomten som kan fristilles i tide til å opprettholde Statsbygg sin fremdriftsplan, at de ønsker å ta vare på Havnelageret fremfor å rive for å få plass til et nytt kontorbygg, at Hi trenger tilgang til dypvannskai, og at aktørene

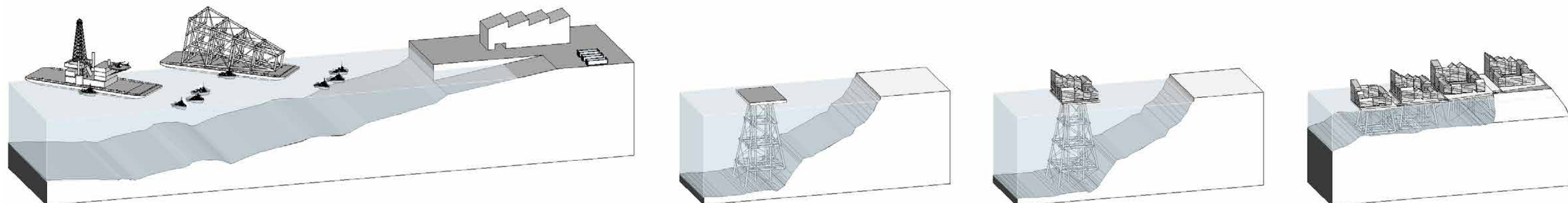
fortjener den flotteste tomten på Dokken som hjernen og hjertet i Havbyen. Videre viser de til at Hi og Fdir blir bydelens største arbeidsplass, og at plasseringen sikrer aktivitet i gatenettet, som igjen gir et større urbant potensiale og tryggere gater.

Teamet belyser at FNs bærekraftsmål 14 om livet under vann er det målet som jobbes minst med på verdensbasis, og for så vidt i tidligere mulighetsstudier, strategiarbeid og rapporter utarbeidet for Dokken. Teamet anbefaler at Bergen kommune bruker dette aktivt i arbeidet med å utvikle den nye bydelen. Ved å prioritere livet under vann kan Bergen kommune posisjonere seg i arbeidet med Havbyen, og kommunen kan markedsføre seg som byen som tar dette på alvor.

Ekspansjon i sjø

Teamet foreslår utfyllinger maks ut til 30 dybdemeter, og viser til at utfylling gir store negative konsekvenser for livet under vann, at det tar lang tid å gjennomføre og til dels har store kostnader. Infrastruktur og flyt.

GJENBRUK:
Teamet har utviklet en visjon om gjenbruk av maritimt metall fra skip og offshore på Dokken.

Teamet anbefaler ikke store infrastrukturinvesteringer på Dokken, men å heller bygge videre på Bergen kommunes mobilpunkter, «nodepunktbasert» infrastruktur, med ulike former for mikromobilitet. Mobilpunktene samler delt og grønn mobilitet på nøkkelplasseringer, som kan endre seg over tid, etter behov og muligheter.

De anbefaler å fjerne Rv 555, Torborg Nedreaas gate, og heller ikke satse på tunge økonomiske investeringer som bymiljøttunnel, bybanetrase og bybanebro tilknyttet utviklingen på Dokken. De anbefaler videre å kombinere kollektivitet og mobilitet sammen med andre viktige funksjoner som varelevering, bossug mv.

Det blir foreslått at materialbruk inngår som del av vurderingene knyttet til klimanøytralitet, og viser til at oppsirkulering og gjenbruk er avgjørende for å komme i mål. De foreslår at Dokken bør bli en foregangsby på dette området, og viser blant annet til at de har utviklet en visjon om gjenbruk av maritimt metall fra skip og offshore på Dokken.

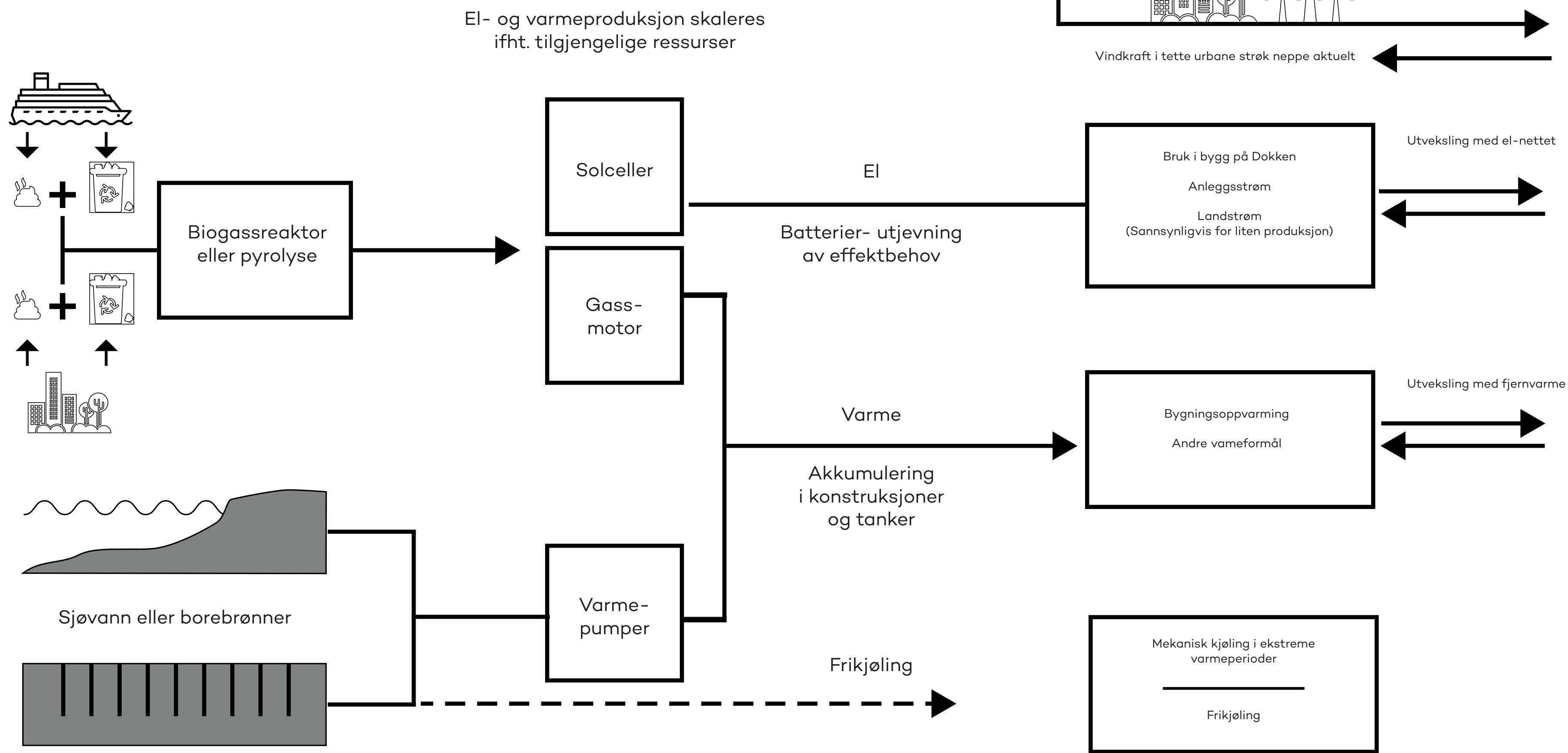
Teamet har gjort beregninger som kan estimere hvor mye energi Dokken vil trenge, og foreslår tiltak for å løse energibehovet lokalt og grønt (se illustrasjon på neste side).

GJENBRUK:

"Megakosmer" av betongkonstruksjoner fra Ofshore plattformer. Kosmene inneholder store 23 vanntanker, og en kan forske på klimaendringer og havtemperatur på forskjellige sjødybder. Kosmene gir også mulighet for et allment tilgjengelig byrom.

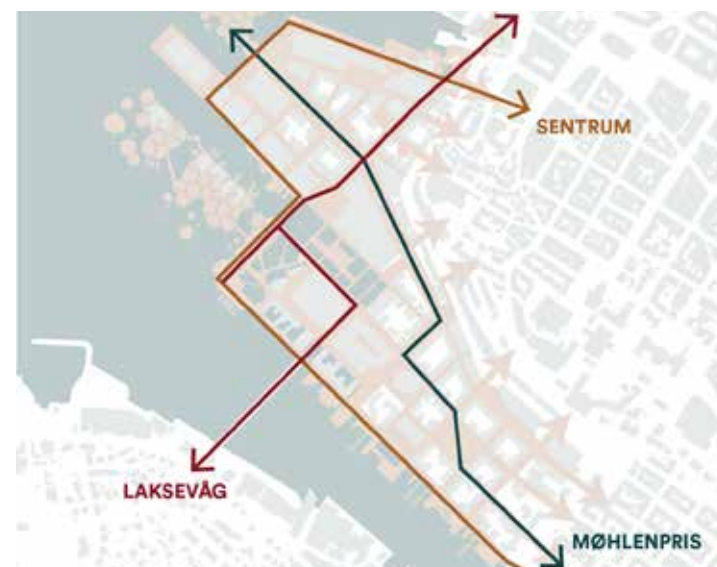
ENERGI:

Teamet har gjort beregninger som kan estimere hvor mye energi Dokken vil trenge, og foreslår tiltak for å løse energibehovet lokalt og grønt.

Skap en ny sjølinje

Koble Dokken med byen

Bilfri Dokken

Skap rik byøkologi

TRANSFORMASJONSPROSESSEN I FASER:

Fra fase 0 i dag til fase 3 i år 2035-2050. Hver fase har sine aktiviteter og milepæler, og videre 12 overordnede strategier for utviklingen.

Asplan Viak/MAD m. fl.

Overordnet

Teamet har vist transformasjonsprosessen i faser, fra fase 0 i dag til fase 3 i år 2035-2050. Hver fase har sine viktige aktiviteter og milepæler. Teamet har videre foreslått 12 overordnede strategier for utviklingen (se illustrasjon).

Teamet foreslår også å bruke Dokkens ressurser, i form av blant annet gjenbruk, ombruk, midlertidig bruk av ledige bygg og bruk av masseoverskudd, for å skape verdens største moderne tre- og gjenbruksbydel.

Teamet har foreslått en bærekraftsstrategi med konkrete tiltak og en metode for å følge opp, måle og rapportere utviklingen i sanntid. Strategien tar utgangspunkt i byliv, bysystem og byform for å oppnå en reell bærekraftig byutvikling. Teamet anbefaler at det gjøres gjennom et prosess- og medvirkningsbasert bærekraftsprogram, der målene som settes for bærekraftig utvikling av Dokken blir konkretisert og operasjonalisert i form av tiltak som følges opp over tid. Målene og tiltakene vil kobles opp mot blant annet FNs bærekraftsmål. Teamet foreslår ulike tema, mål og tiltak for et bærekraftprogram for Dokken, kategorisert etter miljømessig, sosial og økonomisk bærekraft.

For å følge opp bærekraftprogrammet foreslår teamet å utvikle

Prioriter havnefunksjoner tilpasset byen

Lag en internasjonal byutstilling

Inviter til opplevelser for hele byen

Bygg nabolag

Legg til rette for fremtidens maritime næringsliv

Viderefør Bergens kvaliteter

Bruk det Dokken har

Skap verdens fremste tre- og gjenbruksbydel

en digital GIS-basert samhandlingsportal; Dokkenportalen. Den skal gi kommunen og innbyggere oversikt over utviklingen i sanntid.

Flerbruk og sambruk

Teamet foreslår blant annet en livsløpsbydel, med byggefelleskap og viktige fellesfunksjoner som skoler, barnehager og bydelshus. De foreslår å kombinere Havforskningsinstituttet og Fiskeridirektoratet med en videregående skole som knyttes til Havbyen, og kombinere Hurtigruteterminalen med boligstruktur. De foreslår å etablere et Bylivssenter i Havnelageret med startups, kreativt næringsliv, verksteder og funksjoner for nabolaget.

Boligbyen på Dokken

Teamet foreslår en strategi om å bygge nabolag, med et mangfoldig botilbud. De foreslår ulike bopiloter, for eksempel soner for byggfelleskap og selvbygging. Nabolagene er satt sammen av strukturer som skal lage gode steder å bo, besøke og jobbe. Det blir foreslått mangfoldige boligformer for en mer klima- og miljøvennlig livsstil, og at hvert nabolag har krav til variasjon i boligstørrelser og typer. Det blir foreslått en bebyggelsesstruktur med forbindelser mellom nabolag, forbindelser mellom tun, felles møteplasser og mange små fellesskap. Teamet foreslår også en byutstilling for å vise frem innovasjon og ulike modeller for bl.a boligbyggeri.

Eiendom som strategisk verktøy

Teamet mener det bør jobbes for en internasjonal byutstilling, der tomter settes av til pilotprosjekter for ulike programmer som kan utforske hva framtidens by kan være. Tomtene utvikles av kommunen selv, eller reguleres på forhånd og selges til fastpris til tilbyderer med det beste utbyggingskonseptet. Det

er for eksempel vist til at et pilotprosjekt kan være å utforske bærekraftige bofellesskap der ulike boformer blir utforsket.

Blågrønne kvaliteter og ekspansjon i sjø

Teamet foreslår en strategi om å bruke det Dokken har, blant annet i form av å bruke overskudd av masser til å skape mer land på Dokken (se illustrasjon til høyre).

De foreslår å skape en ny sjølinje, med nye brygger, øyer, parker, byrom og plasser. Teamet mener blant annet at det bør vurderes om ny sjølinje og øyer kan skapes ved å fylle ut i Puddefjorden, og viser blant annet til at det er et stort overskudd av masser i Bergensregionen, men at det også kan skapes aktive landskap på konstruksjoner på pæler eller flytende konstruksjoner.

En annen strategi som blir foreslått er å skape en rik byøkologi på Dokken, med områder både over og under vann som gir grunnlag for verdifull Bergens-natur.

Identitet, medvirkning, samskaping og midlertidig byliv

Som nevnt foreslår teamet å etablere et midlertidig bylivssenter i Havnelageret, som skal være et «hovedkvarter» for utviklingen. Det blir foreslått å ansette en bylivsordinator med ansvar for bylivssenteret, som er pådriver for «stedskapingsprosesser» under transformasjons- og utviklingsperioden. Bylivssenteret kan romme midlertidige aktiviteter, og kan gradvis finne sin form som et permanent gravitasjonspunkt for Dokkens byliv. Teamet foreslår en strategi om å videreføre Bergens kvaliteter, som blant annet treby og havneby. Teamet legger vekt på at Bergensk byggeskikk når det gjelder karakter, identitet og skala bør videreføres.

BLÅGRØNNE KVALITETER:
Parkene og den blågrønnstrukturen huser vegetasjon, vann, opphold og aktiviteter.

Havnebyen på Dokken

En av strategiene teamet foreslår er å prioritere havnefunksjoner tilpasset byen. Teamet viser til at Dokken bør prioriteres for havnefunksjoner som skaper liv i byen, og at det legges til rette for alt fra småskala båter som kajakk, til større forskningsfartøy og Hurtigruten. De foreslår å etablere en Fjordhub som danner et knutepunkt for kollektivtrafikk på sjøflaten.

Havbyen på Dokken

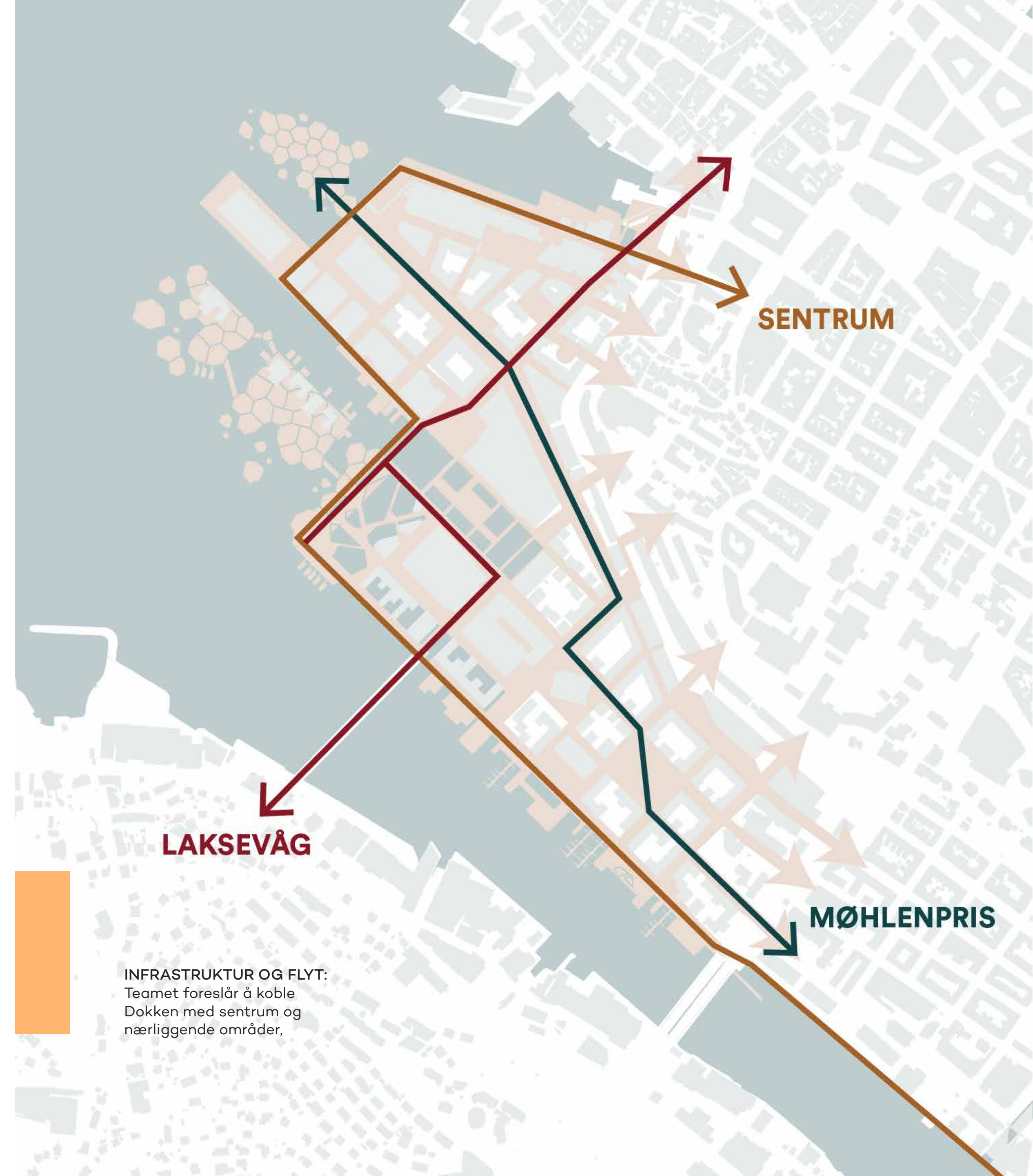
Teamets forslag heter «Ut mot havet», med en todelt visjon. For det første at Bergen bruker denne muligheten til å åpne byen mot havet og invitere inn til et rikt byliv for alle, for det andre at man utvikler et område som befester Bergen som den viktigste nasjonale Havbyen - et geopolitisk, regionalt senter for alt som har med havet å gjøre.

Teamet foreslår som strategi at det bør prioriteres å legge til rette for framtidens maritime næringsliv. Forslaget legger til rette for å utvikle et aktivt kunnskapssenter; en havcampus, som et nasjonalt senter for næringsliv og forskning knyttet til havet.

Teamet foreslår at Hi og Fdir bør lokaliseres på arealene til dagens Bring-lager, mens Akvariet bør plasseres i direkte tilknytning til Bybanen og hovedsykkelvei, lokalisert sør for Jekteviken i deres forslag.

Infrastruktur og flyt

Teamet foreslår å koble Dokken med sentrum og nærliggende områder, med tydelige og gode forbindelser, ved å bygge opp området med korte avstander for gående og syklende. Teamet foreslår ulike strukturelle grep for å synliggjøre koblingene i form av blant annet allmenninger, gate- og byromsnettverk, et sammenhengende parkdrag, snarveier og parkpromenade.

LAKSEVÅG

SENTRUM

MØHLENPRIS

INFRASTRUKTUR OG FLYT:
Teamet foreslår å koble
Dokken med sentrum og
nærliggende områder,

Tredje Natur m.fl.

Overordnet

Teamet presenterer sitt forslag i både et 2030-scenarie, og et 2050-scenarie.

De foreslår å peke ut tre lokasjoner som kan bli pionerer i den nye bydelen og trekke til seg viktige fellesskap og bedrifter som er nødvendigfor å skape liv og aktivitet fra starten av; 1) Havkvartalet ved Havnelageret, med lokalisering av Havforskningsinstituttet (Hi), Fiskeridirektoratet (Fdir) og Akvariet 2) Sukkerhustorget, som formidler den mentale byomdannelsen i Bergen sentrum og 3) Under broen ved Møhlenpris, som gir plass til eksperimenter og nedenfra-og-opp-initiativ under Puddefjordbroen.

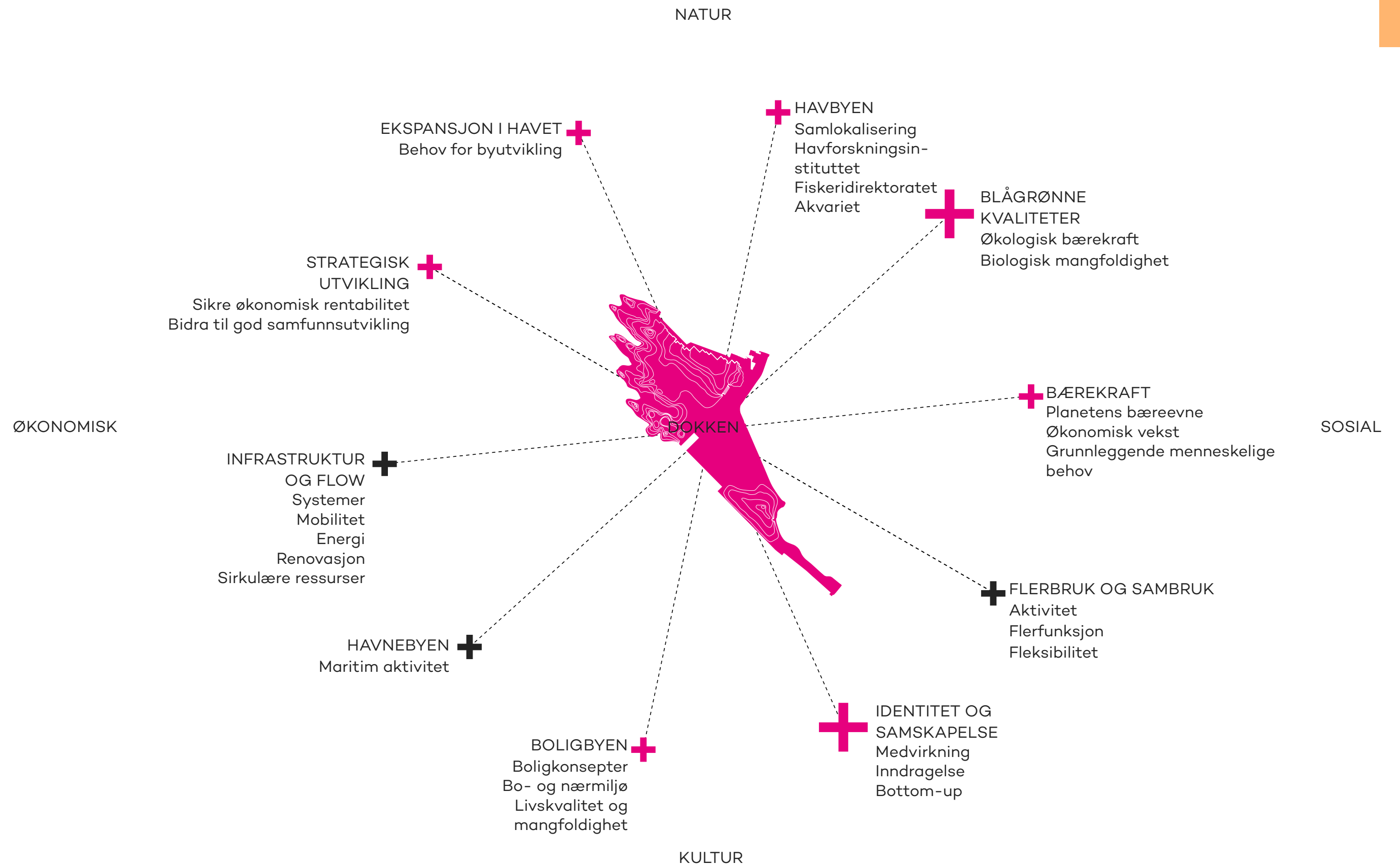
De foreslår at kommunen tar i bruk et redskap, Ambisjonskompasset, som sikrer at de ti oppgavene/temaene i utlysingsprogrammet ivaretas og følges opp underveis i prosessen.

Teamet foreslår fire tema som strategiske drivere fra start;

- Blågrønne kvaliteter
- Identitet og samskaping
- Boligbyen
- Strategisk byutvikling

og åtte designprinsipper;

- Forbindelser
- Transformasjon
- Utvidelse
- Terreng
- Natur og sjøfront
- Allmenninger
- Pionerer
- (urbane) klyngetun

Flerbruk og sambruk

Teamet foreslår allmenninger som tilbyr sosiale flerbruksrom, der naboer møtes rundt delte fellesskaper, kafeliv og byromsaktiviteter. Alle bygninger bygges med en høy førsteetasje, slik at funksjonene kan endres over tid mellom næring, fellesrom, vaskeri og ressursentre.

De foreslår urbane klyngetunet som boligtypologi, der historiske prinsipper for delingsøkonomi videreføres.

Havkvartalet med Hi, Fdir og Akvariet, og en hav-, barne- og ungdomsskole etableres i og omkring Skur 22 og for eksempel Havnelagerets eksteriør og taklandskap er blitt et nytt byrom.

Boligbyen på Dokken

Teamet anbefaler å sette i gang politisk prosess om en tredje boligform som reguleres og støttes av kommune og stat for å sikre sosial balanse i bydelen. De viser til at den danske modellen for allment byggeri og strategier for Bedre Billige Boliger kan tjene som inspirasjon.

Det urbane klyngetunet som boligtypologi skal gi balanse mellom å bo og å jobbe, gi fellesskap, tilhørighet og sosial bærekraft.

Eiendom som strategisk verktøy

Ambisjonskompasset skal sikre at kommunens mål blir ivare tatt og fulgt opp, og skal være et verktøy for å sikre en best mulig utvikling av kommunens eiendommer til rett tid.

Teamet viser med eksempler hvordan et utviklingselskap for Dokken kan se ut, og viser til flere eksempler på partnerskapsmodeller fra Danmark.

Blågrønne kvaliteter

Teamet viser til at Dokken er en del av målet om å binde hele kystlinjen i Bergen sammen. De foreslår at klassiske naturtyper for regionen som vik og skjær skapes på Dokken, og at det sikres tilgang til kystnær natur.

Det konstrueres en kunstig forlengelse av Nygårdshøyden/ Dragefjellet og den mindre åsen ved Møhlenpris, for å skape særegne byrom med infrastrukturell verdi som bygger på den karakteristiske Bergenske fjelltopografien. Det kunstige landskapet reduserer konflikten som ofte ligger i behov for arealer til parkering, logistikk og annen hard infrastruktur og behov for blågrønne arealer til eksempelvis rekreasjon og naturtjenester som parker, arealer til overvannshåndtering, hageanlegg, trær, vannspeil, arealer og landskap til lek, tilgjengelighet til sjø, etc.

Teamet foreslår å videreutvikle Bergens tradisjon med allmenninger til klimaallmenninger på Dokken. Gjennom beplantning absorberer de mest mulig overflatevann lokalt, og i tilfelle oversvømmelse forsinker de vannet på dets vei mot et sentralt oppsamlingsbasseng. Det vil også synliggjøre effekten av klimaendringer i byrommene.

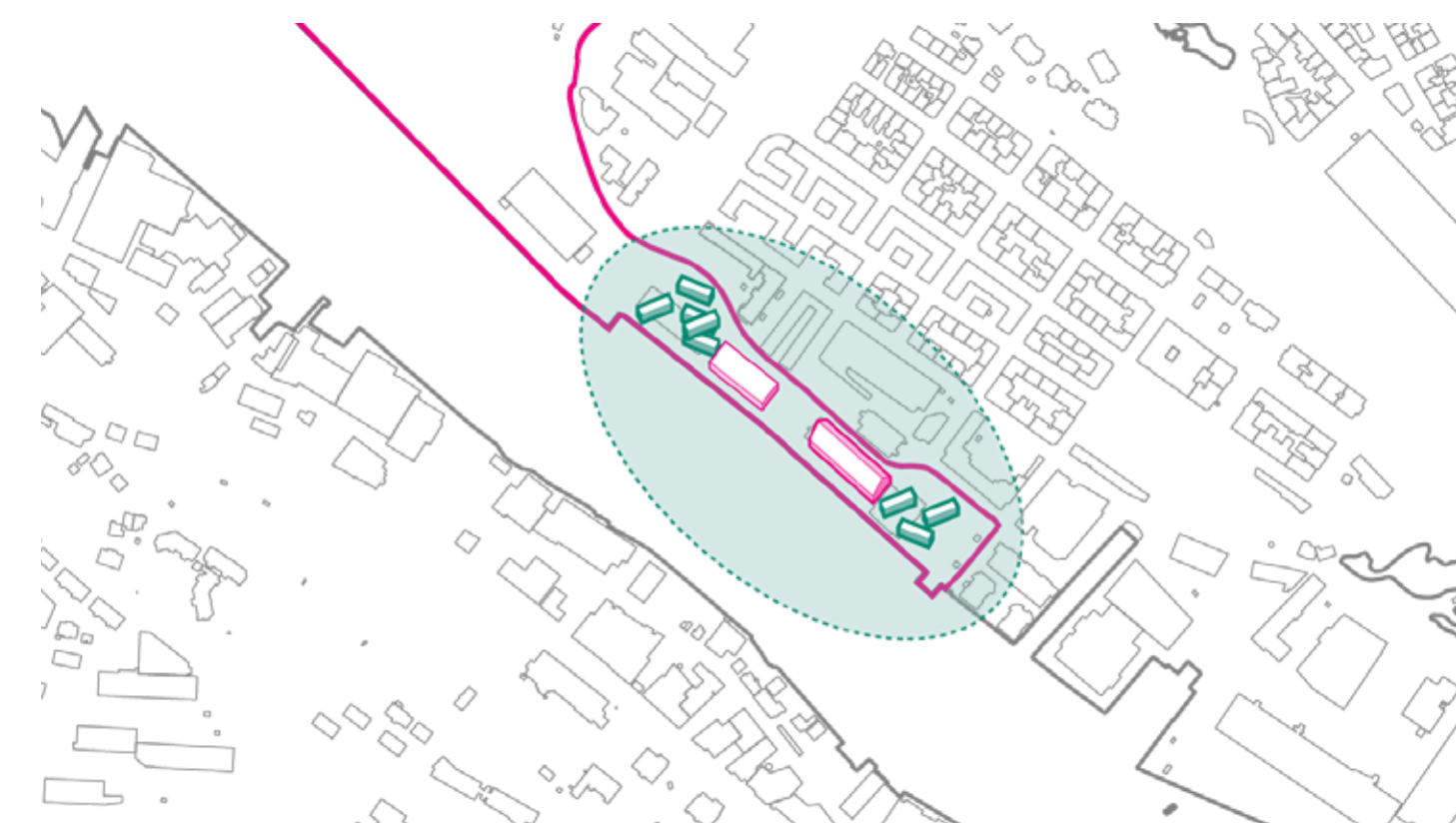
Identitet, medvirkning, samskaping og midlertidig byliv

Teamet mener at vi fokusere på de nederste 7 meterne på gateplan for å sikre godt byliv. Det er her folk møtes daglig rundt delte fellesskap, kafeliv og byromsaktiviteter.

Som ett av tre pionertrekk som kickstarter utviklingen på Dokken, foreslår teamet å legge til rette for aktivitet og eksperimenter under Puddefjordbroen. De foreslår blant annet en dissepark, et dissedarium, som vil gjøre broen til et spektakulært skue både på avstand og på nært hold, og trekke

DOKKENS DISSEDARIUM:

Visualisering av pioneren under Puddefjordsbroen. Gigantisk dissepark og kreative verksteder skaper en hub for lek, innovasjon og iverksætteri.

Visualisering av pioneren under Puddefjordsbroen. Gigantisk dissepark og kreative verksteder skaper en hub for lek, innovasjon og iverksætter.

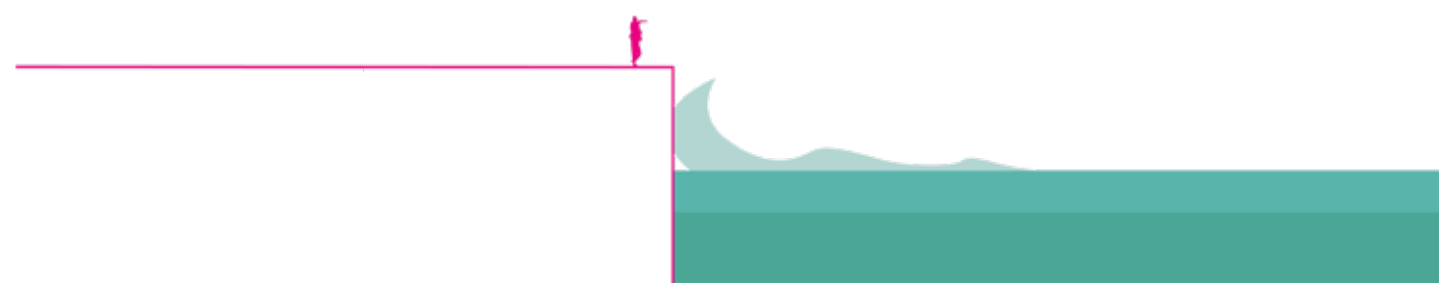
til seg både unge, barnefamilier og turister. De foreslår også å etablere en atelierklynge/campus i en klynge av containere på kaikanten som kan huse alt fra kreative, musikalske til politiske krefter.

Havnebyen på Dokken

Fergeterminalen og parkeringsmulighetene for hele området gjemmes vekk under de nye høydene (jf. over), slik at fergetrafikken kan beholde sin beliggenhet nært sentrum.

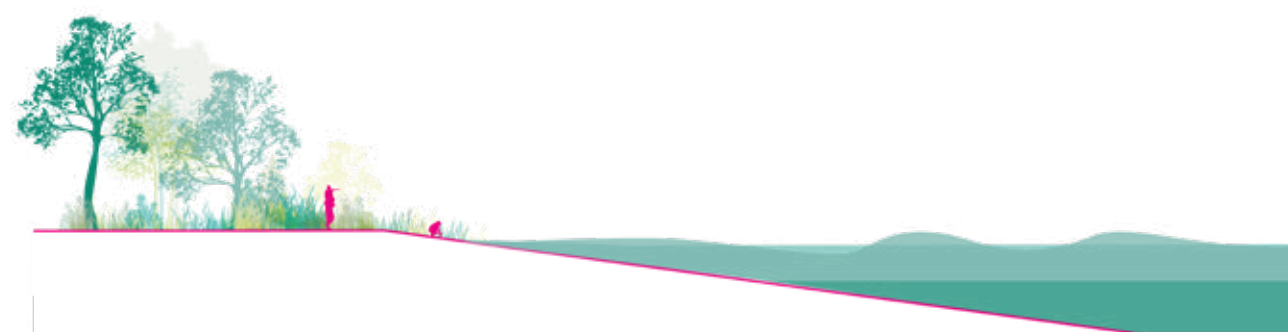
Havbyen på Dokken

Teamet foreslår å peke ut et areal rundt havnelageret som tilbys Statsbygg slik at de kan råde over et helt konkret område allerede i 2021. De viser til at det er positivt at det allerede er så stor interesse fra en sterk aktør som vil skape et nytt episenter for havforskning og formidling, og at staten og kommunen bør samskape på en måte som utnytter synergien.

REFLEKTERENDE KANT

Et lodret møte med havet vil nødvendigvis gjøre en høyere kajkant, da bølgen reflekteres av den harde flaten.

ABSORBERENDE KANT

En naturbasert, svakt hellende kajkant vil gradvist absorbere bølgenes energi og muliggjøre en lavere høyde.

Ekspansjon i sjø

Teamet foreslår å fylle ut Puddefjorden for blant annet for å opprette en naturskjønn sjøkant som gir direkte tilgang til vannet. Teamet viser til at det kan gi rekreasjonsområder og klimabeskyttelse i samme løsning. De viser også til at det kan være en økonomisk motor for hele byutviklingen ved at kommunen kan ta betaling for å bruke overskuddsmasser fra andre byggeprosjekter i nærheten.

Infrastruktur og flyt

Teamet foreslår å fjerne all trafikk fra det foreslåtte Sukkerhustorget og Nøstegaten. De viser til at ved å prioritere bybane og myke trafikanter langs Nøstegaten, styrkes sammenhengen mellom Dokken og Nøstebukten, slik at Dokken kan utvikles uten å være avhengig av regionale trafikkinvesteringer.

Torborg Nedreaas gate, i området mellom Dragefjellet skole og Sentralbadet, blir gravd ned for å skape en trygg og uhindret tilgang til Dokken fra sentrum.

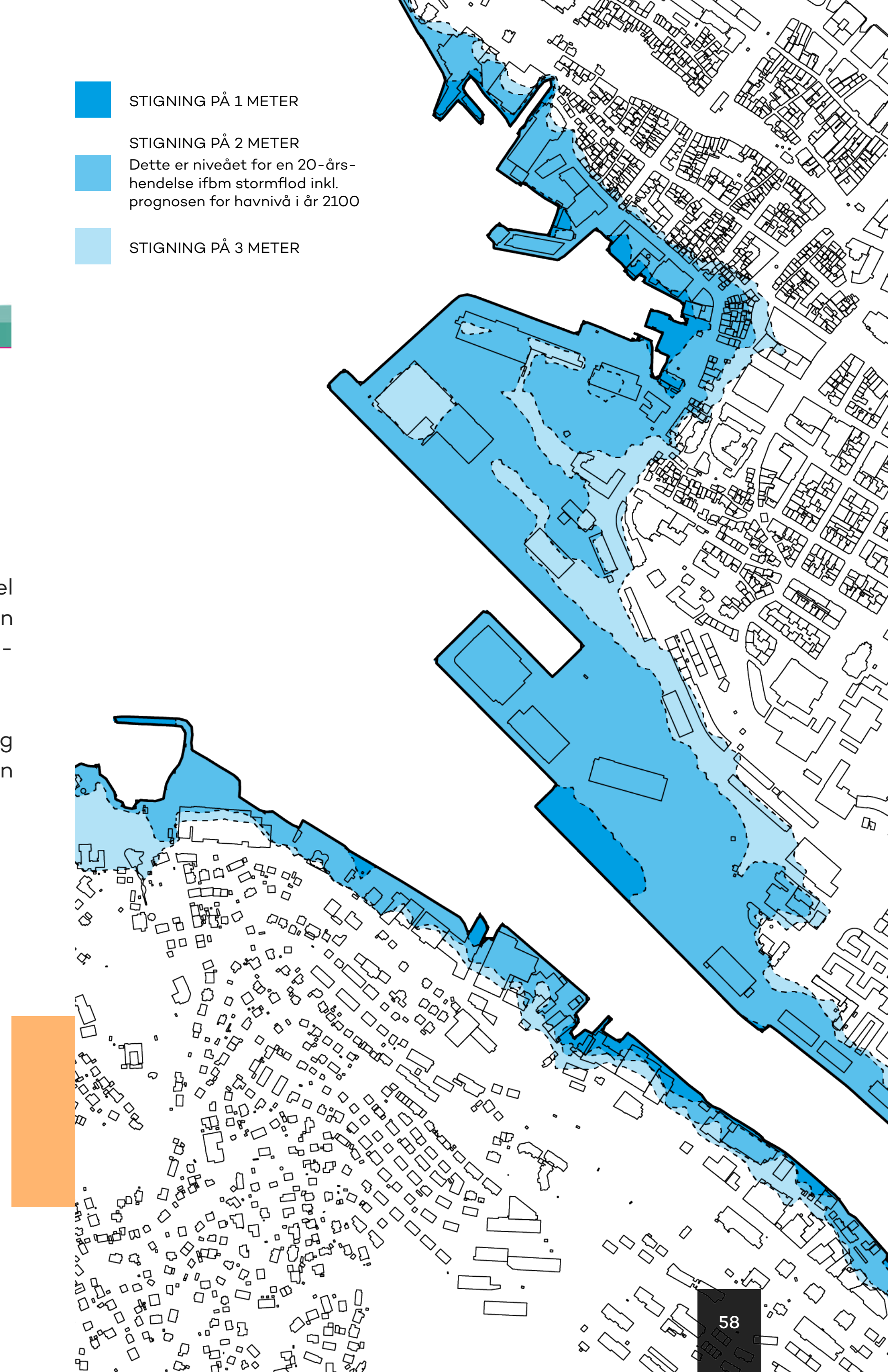
Videre blir det foreslått bybane gjennom Dokken, gang-, sykkel og bybanebro mellom Dokken og Laksevåg, og å utnytte den gamle jernbanetunnelen og koble den på nettet av bymiljø-tunneler for å skåne Dokken for ytterligere biltrafikk.

Teamet anbefaler å stille krav om livssyklusanalyse som grunnlag for alle aktiviteter på Dokken, og at de bygninger som ikke kan transformeres kan inngå i et nytt, sirkulært materialkretsløp.

HAVET STIGER!

Som det ses på kartet vil hele området på Dokken være utsatt for oversvømmelse ved havstigninger på over 3 meter. Etableringen av en ny kystlinje kan derfor være første skritt mot å klimasikre den nye bydelen.

- STIGNING PÅ 1 METER
- STIGNING PÅ 2 METER
Dette er nivået for en 20-års-hendelse ifbm stormflod inkl. prognosen for havnivå i år 2100
- STIGNING PÅ 3 METER

ByLab 09.12.2019
– Byråd for klima, miljø og byutvikling Thor Haakon Bakke spør
«Hva vil vi med Dokken?», en bra innledning til parallelloppdragene på Dokken.

For mer informasjon:

- YouTube: Dokken - Bergen kommune
- facebook.com/UtviklingDokken
- bergen.kommune.no/dokken

Ta kontakt:

dokken@bergen.kommune.no

BERGEN
KOMMUNE